

1171/
00

KUODESLUOKKALAISTEN KÄSITYKSIÄ AIKUISUUDESTA JA TULEVAISUUDESTA

Nina Määttä ja Nina Paakkari

Jyväskylän yliopisto
Chydenius-Instituutti
Luokanopettajien aikuiskoulutus
Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma
Syksy 2000

TIIVISTELMÄ

Määttä Nina & Paakkari Nina. 2000. **Kuudesluokkalaisten käsityksiä aikuisuudesta ja tulevaisuudesta.** Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti. Kasvatustieteen Pro gradu –tutkielma. 80 s.

Tutkimuksemme lähtökohta on hyvin käytännön läheinen eli arkitodellisuus, jossa tämän hetken kuudesluokkalaisten yhteiskunnassamme elävät. Tarkoituksemme on kartoittaa kuudesluokkalaisten käsityksiä aikuisuudesta ja tulevaisuudesta, millaisena he näkevät aikuisuuden ja mitä se heidän mielestään sisältää. Pyrkimyksemme on selvittää varhaisnuorten konkreettisia ajatuksia ja olettamuksia tulevaisuudesta aikuisena ja näin hahmottaa kuvaa siitä millaista aikuisuutta ja tulevaisuutta voimme varhaisnuorten osalta odottaa.

Tarkastelemme tutkimuksessamme aluksi lapsuutta ja nuoruutta elämänvaiheina. Aihe on ajankohtainen, sillä nykyajan yhteiskunnassamme nuoruuden raja on alentunut ja vallitseva piirre nuoruudessa on kiire aikuistua. Hahmotamme myös aikuisuutta ja tarkennamme yhteiskunnassamme vallitsevia aikuisuuden kriteerejä. Näihin kriteereihin kuuluvat muun muassa kykyä tehdä itsenäisiä ratkaisuja, kyky olla ja toimia yksin. Tutkimuksemme teoriaosan loppupuolella syvennymme tarkastelemaan aikuisten suhdetta varhaisnuorten maailmaan. Se on mielestämme aktiivista mukanaoloa kasvatettavan puolella, mutta myös jatkuvaa itsensä kasvattamista.

Tutkimuksessa oli mukana kuudesluokkalaaisia 12 ala-asteelta yhteensä 245 oppilasta. Toteutimme tutkimuksemme aineistonkeruun kyselylomakkeilla. Kyselylomakkeen käyttö sopii laajaan kartoittavaan kvantitatiiviseen tutkimustapaan.

Tutkimustulostemme mukaan varhaisnuoret yhdistävät aikuisuuden oleellimmat piirteet iän mukanaan tuomiin erilaisiin elämänvaiheisiin. Kuudesluokkalaisten mielestä merkittävä askel aikuisuuteen on täysi-ikäisyyden saavuttaminen. Kuudesluokkalaisten liittävätkin aikuisuuteen myös pysyvät sosiaaliset suhteet, säännöllisen toimeentulon ja vapauden. Varhaisnuoret arvostavat ja toivovat aikuisuudessa hyvin perinteisiä arvoja: työpaikan saamista, terveyden säilymistä ja pysyvää perheyhteisöä.

Tutkimustulokset osoittavat aikuisille nyky-yhteiskunnan varhaisnuorten pohtivan aikuisuuteen ja tulevaisuuteen liittyviä toiveita ja huolenaiheita. Suhtautumisellamme vaikutamme suuresti siihen, kuinka varhaisnuoret asennoituvat aikuisuuden mukanaan tuomaan elämään ja sen muutoksiin. Kasvattajien on siis aika pysähtyä rehellisesti arvioimaan valintojaan ja tulevaisuutta, johon tällä hetkellä varhaisnuoria ohjataan.

Hakusanat: lapsuus, nuoruus, aikuisuus, tulevaisuus

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO.....	1
2.	LAPSUUS KÄSITTEENÄ	3
2.1	Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä.....	6
2.2	Moderni lapsuus.....	8
3.	NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA	11
3.1	12-vuotias elämänkaaressa	13
3.2	Lapsuuden ja nuoruuden haalistuva raja	14
3.3	Nuoret ja tulevaisuus	16
4.	NUORUUDEN JÄLKEEN AIKUISUUS.....	18
4.1	Aikuisuuden tarkastelua.....	19
4.2	Aikuisuuden kriteerit.....	20
4.3	Varhaisnuorten käsityksiä aikuisuudesta	21
5.	VARHAISNUORUUS; TYYNTÄ VAI MYRSKYÄ?	24
6.	AIKUISTEN SUHDE VARHAISNUORTEN MAAILMAAN	27
6.1	Vanhemman rooli aikuisuuteen saattamisessa.....	28
6.2	Koulumaailma ja askeleet kohti aikuisuutta	31
7.	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
7.1	Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusmenetelmä.....	35
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	36
7.3	Tutkimusongelmat.....	39
8.	TUTKIMUSTULOKSET	41
8.1	Kuudesluokkalaisten käsityksiä aikuisuudesta.....	41
8.2	Maantieteellisen sijainnin ja sukupuolen vaikutus kuudesluokkalaisten käsitykseen aikuisuudesta	46
8.3	Kuudesluokkalaisten toiveet ja huolenaiheet aikuisuudessa.....	55
8.4	Kuudesluokkalaisten haaveiden vertailua vanhempiensa aikuisuuteen..	61
9.	POHDINTA.....	63
	LÄHTEET	68

LIITTEET	75
----------------	----

1. JOHDANTO

Nuoruuden viini ei aina kirkastu aikuisiässä, monesti se myös sumenee. (C. G. Jung.)

Viime vuosien aikana yhteiskunnan muutoksista ja niiden vaikutuksista lapsuuteen ja nuoruuteen on Suomessakin puhuttu paljon. Mutta senkin uhalla, että teema on tuttu kaikille, hahmotamme alkuun ja lyhyesti ja suuresti yksinkertaisten sitä vastakkain asettelua, joka on monen tämän hetken ongelman taustalla. Suomessa elämäntyyli muotoutuu yhä enemmän yksilöllisten valintojen kautta perinteen ja tapojen menettäessä merkitystään.

Tutkimme peruskoulun ala-asteen kuudesluokkalaisten yleisiä käsityksiä aikuisuudesta ja siihen liittyvää ihannointia. Pyrimme selvittämään "esimurrosikäisten" konkreettisia ajatuksia ja oletuksia tulevaisuudesta aikuisena. Tuomme tutkimuksessamme esille varhaisnuorten erilaisia näkökulmia aikuisuuteen. Aluksi tarkastelemme nuoruutta elämänvaiheena, sen jälkeen pyrimme tarkentamaan yhteiskunnassamme vallitsevia aikuisuuden kriteerejä ja hahmottamaan kuudesluokkalaisten käsityksiä ihanneaikuisuudesta. Varhaisnuoruuteen elämänvaiheena liitetään usein tulevaisuus – onhan nuoruus aikaa, jolloin yksilö tekee tärkeitä myöhempää elämäänsä koskevia ratkaisuja. Nuoret ovat merkittävä osa yhteiskunnan tulevaisuutta: "Millaisia nuoria tänään, sellaisia aikuisia huomenna".

Tänä päivänä kasvatuksesta puhutaan paljon, niin sanottua "kaunista sanahelelinää". Etupäässä puhutaan kuitenkin koulutuksesta ja opetuksesta, varsinainen kasvatuksen sisin on katoamassa. Kasvatuksessa voidaan nähdä kaksi eri tietä. Ensimmäinen tie sisältää hyvät tavat, kurin ja itsekontrollin. Toinen tie korostaa kulttuuristen arvojen ja ideoiden merkitystä kasvatuksessa. Tällä hetkellä nuoria kasvatetaan vallitsevan kulttuurin mukaan, jossa isänmaalliset, kristilliset ja humanistiset arvot ja elämykset ovat haalistumassa. Mielestämme koulu instituutina on merkittävä tekijä paikkaamaan tätä kulttuurikasvatuksellista tyhjiötä. Opettajan tulee olla tietoinen millaisena nuori näkee maailmansa ja millaiseksi hän aikuisuutensa ja tulevaisuutensa visioi. Opettajan on tärkeä tuntea nuoren

maailmankuva, jotta hän voi tukea kotia kasvatustyössään ja saattaa nuorta turvallisesti kohti monipuolista ja eri näkökulmista muodostuvaa aikuisuutta.

Aihe on ajankohtainen, sillä nykyajan yhteiskunnassamme nuoruuden raja on alentunut ja vallitseva piirre nuoruudessa on kiire aikuistua. Itsellämme on ollut mahdollisuus viettää selkeää "turvallista" lapsuutta ja "hallittua" nuoruutta, jolloin aikuistuminen on tapahtunut luonnollisena siirtymänä. Meidän saamamme aikuistumisen mallit ovat erilaiset kuin tämän päivän nuorilla, ainakin oletamme näin. Tämän tutkimuksen kautta meillä on mahdollisuus tarkastella onko aikuistumisen malleissa karkeaa eroa havaittavissa.

On tärkeä muistaa, että ihmisen elämänkulkua ohjaavat useat eri tekijät. Jos ihmisen kehitystä tarkastellaan elämänkaaren näkökulmasta, huomataan, että elämänkulkua suuntaavat erilaiset peräkkäiset tapahtumat, jotka ovat sidoksissa ikään ja sen mukanaan tuomiin sosiaalisiin vaikutteisiin. Elämänkaareen voi sisältyä myös poikkeavia tapahtumia, esimerkiksi avioero. Mielestämme elämänkaaren tapahtumien taustalla vaikuttavat nykyään myös merkittävästi yhteiskunnan ja talouselämän muutokset.

Yksilön kehityskulku tällaisessa suurten muutosten myllertämässä yhteiskunnassa tarvitsee runsaasti sosiaalista tukea. Varhaisnuoren rakentaessa maailmankuvaansa, on erityisen tärkeää, että hänelle tarjotaan kannustimia ja arvoja, sillä hän joutuu kamppailla ristiriitaisten vaikutusten kanssa yleisten normien ollessa käymistilassa. (Vasta 1997, 18.)

2. LAPSUUS KÄSITTEENÄ

Lapsuus on 1700-luvun lopulla voimistuneen romanttisen aatevirtauksen keksintö. Pienokaisen muuttumista fyysisesti ja henkisesti on lähes mahdotonta olla huomaamatta, mutta näiden huomioiden kirjaaminen kulttuurin käytänteiksi voi rajoittua pelkästään vaistonvaraisiin hoivaamistoimintoihin. Kaikkialla maailmassa ei vielä olla täysin oivallettu ihmisen eri ikäkausien mahdollisuuksia tai rajallisuuksia. Tämä lapsen pitäminen pienikokoisena aikuisena näkyy vielä monissa maissa lapsityövoiman käyttämisenä huomioimatta työväsämyksen aiheuttamia kehitysvaurioita. Toisaalta maissa, joissa romanttinen vallankumous lapsen osalta on tapahtunut, ollaan menty toiseen ääripäähän. Yhteiskunnan kasvatusinstituutioissa lapsi sosiaalistetaan keinotekoiseen lapsen kasvatusmaailmaan, joka poikkeaa olennaisesti aikuisen sosiaalisesta ympäristöstä. Lapselle luodaan edulliset olosuhteet valmiuksien omaksumiseen mutta se tapahtuu keinotekoisissa yhteisöissä, pienin kosketuksin aikuisen arkeen. (Nurmi 1991, 89.)

Lapsuus on osa yhteiskuntaa, erityisesti lapsi-instituutioiden kehittymisen kautta. Lapset löytyvät yhteiskunnasta ja yhteiskunta lapsesta. Lapset ja aikuiset eivät elä ainoastaan erillisissä maailmoissa; he myös jakavat maailman. Lasten ja aikuisten sosiaaliset suhteet ja kokemukset eivät ole olemuksellisesti erilaisia. Molemmat ovat oman aikansa lapsia ja molempien elinolosuhteita määrittävät samanlaiset yhteiskunnalliset voimat, joskaan eivät aina samalla tavalla. (Strandell 1995b, 18.) Lapsuus on myös melkoinen abstraktio, johon sisältyy ehkä suurempia muutoksia yhden yksityisen lapsuuden aikana ja eroja lasten kesken kuin muihin ikäkausiin. Lapsuutta elävät niin pikkulapset, koululaiset kuin nuorisokin. (Lahikainen 1995, 32.)

Lapsi määritellään yleensä suhteessa aikuiseen. Lapsi ja lapsuutta koskevia kysymyksiä ei ole pystytty yhteiskuntatutkimuksessa ottamaan esille tavalla, joka ei nojaisi käsitykseen, mitä on aikuinen ja aikuisuus. Biologisesti lapsi ja aikuinen nähdään toisensa poissulkevinä: jos olet lapsi, et ole aikuinen. Lapsuutta tutkineen Jenksin mukaan yhteiskuntateorian lapsikäsitteeseen sisältyy paradoksi. Toisaalta lapsi on meille tuttua oman elämän kautta, mutta toisaalta lapsi on meille outo, vieras ja salaperäinen. Siten lapsi yhtä aikaa kuuluu maailmaan,

jossa me aikuiset liikumme ja toisaalta ei kuulu siihen, koska noudattaa erilaista olemisen järjestystä. Kahden position, lapsen ja aikuisen, välinen ero on Jenksin mielestä väline kummankin tunnistamisessa: lasta ja lapsuuteen liittyviä kysymyksiä ei pystytä käsittelemään ilman aikuisen ja aikuisuuden määritelmää, mutta on myös mahdotonta määritellä aikuinen ja aikuisuus ilman oletuksia lapsesta ja lapsuudesta. Tässä kahden position suhteessa lapsi määritellään negatiivisesti: lapsi on esimerkki erosta ja erilaisuudesta, lapsuus nähdään ei-vielä tilana, kehitysmatkana aikuisuuteen. Harriet Strandellin mukaan lapsuuden määrittelyssä on nähtävissä yhtymäkohtia perinteiseen antropologiaan. Hänen mielestään lapset samoin kuin primitiiviset kulttuurit on kuvattu puutteiden kautta negatiivisesti, sen kautta mitä he eivät vielä ole tai eivät ole saavuttaneet. Erottelu lapsen ja aikuisen välillä on konventionaalinen samassa mielessä kuin erottelu alkukantaisen ja rationaalisen ajattelun välillä oli varhaisille antropologeille. (Jenks 1982, 9-10; Strandell 1992, 21.)

Saksalaisen kulttuuritutkijan Thomas Ziehen mukaan "lapsi" ja "aikuinen" ovat ensi sijassa suhdekäsitteitä, eivät näin ollen mitään tosiolioita – sen enempiä yleishistoriallisesti kuin yksilöhistoriallisestikaan. Vasta sivilisaation muotoutuminen "aikuisemmaksi" sai "lapsuuden" näyttämään tämän vastakohtalta. Lapsuus saatettiin löytää vasta sitten, kun aikuisuus ensin oli tullut historiallisesti välttämättömäksi ja mahdolliseksi. Yksilöhistoriallisesti tämä tarkoitti sitä, että lapsi voidakseen kokea itsensä "lapseksi", edellytetään hänellä luonnollisesti olevan kokemusta "aikuisista", jotka ovat silmään pistävän erilaisia kuin lapset. (Ziehe 1991, 94.)

Neil Postmanin käsityksen mukaan lapset ja aikuiset erotellaan toisistaan suhteessa kykyihin ja taitoihin. Lapsi kehittyy aikuisuutta kohti omaksumalla piirteet, joita odotamme aikuiselta. (Postman 1985, 55.)

Psykologisesta näkökulmasta lapsi on nähty pätemättömänä, vastuuttomana ja epäkypsänä. Lasta on mitattu koko ajan aikuisuuden mittakepillä. Tämän vuoksi lapsi ja lapsuus määritellään usein negatiivisesti sen kautta, mitä hän ei vielä ole. Täten lapsi on epäsosiaalinen, epäkypsä ja kehittymätön, toisaalta tämä lapsen kehittymättömyys siirapoidaan, jolloin lapsi nähdään suloisena ja söpönä. Sosiologinen lapsi ei ole määritelty sen kautta, mitä empiiriset lapset ja yh-

teiskunnallinen lapsuus ovat, vaan sen kautta, mitä lapset tulevat olemaan. Lapsuus kuvautuu esimerkillisenä ja lapset potentiaalisesti sosiaalisina, sosiaalisiksi tulemassa, sosiaalistettavina. (Marin 1988, 16; Alanen 1988, 239.)

Lapsuus nähdään usein yhtenä välivaiheena matkalla aikuisuuteen. Lapsi on matkalla johonkin, jonka muut määrittelevät. Lapsuus itsessään ei ole siten merkityksellistä. Taloudellisesti se koetaan usein vain menoeränä ei edes tulevaisuuden pääomana. Lapsi määritellään myös vanhempien kautta; vanhempien sosiaaliset kategoriat kuten sosiaalinen asema, tulot, asuinpaikka ja niin edelleen määrittelevät lapsen aseman. Lapsi on riippuvainen vanhemmistaan niin elinolosuhteiden, elämäntavan kuin elämänasenteidenkin suhteen. Lapsi nähdään myös kasvatuksen kohteena, jolloin lapsi itse ei ole aktiivinen toimija vaan huollon ja suojelun kohde. (Strandell 1992, 21; Marin 1988, 16-17.)

Lapsuuden määrittely eri näkökulmista herättää meitä aikuisia tarkastelemaan omaa käsitystämme siitä millaisen aseman lapsuus elämäkulussamme saa ja mihin se kytketään. Emme voi sulkea pois lapsuuden kytköstä yhteiskuntaan tai vanhempiin, koska lapsuus näkyy arkisessa päivän valossa ja yhteiskuntamme pyrkii rakentamaan tulevaisuutta lastemme hyväksi. Lapset ovat tulevaisuuden päätöksentekijöitä ja yhteiskunnan ylläpitäjiä.

Tämän tarkastelun ohessa onkin oleellista, että lapsen ja aikuisen sekä erilaisia että yhteneväisiä maailmoja vertaillaan toisiinsa ja mahdollistetaan pitkäkantoisempaa kehitystä tulevaisuutta ajatellen. Meidän aikuisten on hyvä pysähtyä kahden eri position välisen eron avulla tarkastelemaan oman aikuisuuden merkityksellisiä piirteitä. Näin pääsemme lähemmäksi lapsena olemista ja voimme vaikuttaa siihen minkä verran tahdomme kasvattaa lapsiamme yhteiskuntaan tämän hetkisen aikuisuuden mittakepin mukaan.

Lainsäädännössä on joukko ikärajoja, jotka joko suoraan tai epäsuorasti määrittelevät lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden välisiä rajoja. Raja lapsuuden ja nuoruuden väliin voidaan vetää monin tavoin. Lastensuojelulain (Lastensuojelu L 3 §, S 23) mukaan lapsena pidetään alle 18 -vuotiasta henkilöä ja nuorena henkilönä kunnes hän on täyttänyt 21 vuotta. Virallisissa tilastoissa nuoruus asettuu 15-24 ikävuosiin, eräissä asuntopoliittisissa järjestelyissä nuoria ovat

18-34 vuotiaat. Nuorisotyöasetuksen mukaan nuorilla jäsenillä tarkoitetaan alle 29 -vuotiaita, jotka eivät ole vielä kiinnittyneet yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä. Lapsia ovat alle 7 -vuotiaat, varhaisnuoria 7 -15 -vuotiaat, nuoria alle 18 -vuotiaat ja nuoria aikuisia alle 29 -vuotiaat. (Kärkkäinen 1989, 41.)

Yleisesti ottaen lapsuus- ja nuoruusiän nähdään koko ajan pidentyneen, koska lapset ja nuoret viettävät yhä pidemmän ajan koulun ja nuorisokulttuurien luomassa omassa maailmassaan erossa tuotannollisen toiminnan ja yhteiskunnallisten instituutioiden rajaamasta aikuisten maailmasta. Toisaalta ikäraajat siirtyvät myös alaspäin ja lapset ovat entistä nuorempina mukana sekä nuorisokulttuureissa että ovat selvillä monista aikuisten elämän puolista, joihin heidän ikätoverinsa kymmenen vuotta sitten harvoin törmäsivät. (Kytömäki 1985, 13.)

Lapsuus luokka- tai kategoria käsitteenä edellyttää Alasen mielestä tilannetta, jossa lapsia yhdistää joukko yhteisiä piirteitä. Näiden perusteella he sosiaalisena ryhmänä eroavat muista väestökategorioista. Lasten yhä aikaisemmin alka-va loppupäästään pitenevä matka läpi instituutioiden yhdenmukaistaa heidän arkielämänsä ja kokemuksiaan. Kiinnitettäessä huomiota näihin seikkoihin lapsuuden luokkakäsite oikeuttaa Alasen mielestä lapset tutkimuksen itsenäiseksi havaintoyksiköksi. (Alanen 1988b, 242.)

2.1 Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä

Mikäli tahdomme tarttua juuri alkaneen uuden vuosituhannen ajan lasten henkisiin voimavaroihin ja konkreetteihin taitoihin tuottaa uutta, meidän tulee huomioida lasten hetkittäiset ilmaiset ja tukea niistä poikivaa edistyksellisyyttä. Meidän on aika antaa lasten kysyä, kuunnella heitä ja toimia heidänkin ehdotusten mukaan. Tätä kautta voimme vahvistaa lapsuutta uskottavampana ja pysyvämpanä ilmiönä.

Lapsuus ei ole vain yksilön elämänsä historiaan kuuluva ja ohimenevä vaihe, vaan yhteiskunnallinen ilmiö, joka on lisäksi modernien yhteiskuntien toimintatavan ja rakenteen tärkeä elementti. " Sen näkökulmana on katsoa maailmaa lasten paikalta käsin - ja lapset on tässä perspektiivissä hyväksytyt aktiivisiksi osallisiksi

ja yhteiskunnallisiksi toimijoiksi heidän - ja meidän - maailmassamme" (Alanen 1994, 17).

Lapsuudella ja sen tutkimuksella on pitkät lääketieteelliset, psykologiset ja pedagogiset perinteet. Nämä "lapsitieteet" ovat luoneet kuvan lapsuudesta yksilöllisenä kehitysvaiheena ja siirtymisenä vähitellen aikuisuuteen (Prout & James 1990, 9-10). Tutkittaessa lapsuuden yhteiskunnallisuutta tarkastellaan kehitystehtävien sijasta lapsiväestön erityistä aikuisista poikkeavaa asemaa yhteiskunnan rakenteessa. Lapsuudella on yhteiskunnassa vakituinen paikkansa, vaikka sen yksittäiset jäsenet vaihtuvat. Lapsuuden yhteiskunnallinen perusta ohjaa erilaisten ja erilaisissa oloissa elävien lasten kokemisen maailmoja ja toiminnan mahdollisuuksia. (Alanen & Bardy, 1990, 9.)

Yksittäisiä lapsia ajateltaessa voidaan todeta, että osa lapsuudesta on täysin ainutlaatuista, koska jokaisella lapsella on myös oma persoonallinen kokemusmaailmansa ja historiansa. Lapsen elämän kontekstisidonnaisuus merkitsee sitä, että lapsuus on sidoksissa yhteiskunnan tapahtumiin ja kehitykseen. Se on näin muuttuvaa ja uudistettavaa yhteiskunnallisen kehityksen myötä. (Lahikainen 1995, 30.)

Lapset ja lasten asiat ovat edelleenkin joko täysin vieraita tai ainakin marginaalisia useille yhteiskuntatieteille. Lapsuutta ovat tutkineet lähinnä perinteiset "lapsitieteet", psykologia ja kasvatustiede, keskittyen lasten kasvuun ja kehitykseen ohimenevänä vaiheena yksilön biografiassa. Sosiologian ja sosiaalipolitiikan piirissä lasta ei ole juuri nähty eksplisiittisenä tutkimuskohteena. Lapsi on pikemminkin mielletty perhesysteemin orgaaniseksi osaksi tai erilaisten institutionaalisten toimenpiteiden kohteeksi. Valtaosa siitä, mitä on sanottu lapsista ja lapsuudesta ei oikeastaan kerro niistä, vaan kyseisten tutkimusten aikuiskeskeisyydestä. Tämä taas johtuu tutkimuksen vahvasta kiinnittymisestä kasvatuksen ja sosialisoinnin tiedon intresseihin. Lapset eivät ole itse olleet tutkimuksessa läsnä, he eivät ole näkyneet eivätkä kuuluneet, vaan lapsia koskeva tieto on ollut aikuiskeskeistä ja enemmän ideologioihin kuin tosiasioihin perustuvaa. (Qvortrup 1991, 7; Alanen 1988b, 53; Waksler 1986, 71; Lahikainen 1988, 4; Strandell 1992, 19-20; Bardy 1988, 28.)

Lapsen maailmaa tutkittaessa on tärkeää, että lapsuuden ainutlaatuisuuden ja yksilöllisyyden huomioimisen kautta saadaan rakennuskiviksi yhä enemmän lasten empiirisiä kokemuksia. Tieto lapsuudesta muuntuu sitä mukaan, kun tarkastelussa lapsen pelkkänä kohteena olemisen rinnalle tulee myös lasten henkilökohtainen vaikuttaminen. Näin voimme vähentää aikuiskeskeisiä ideologioita ja saavuttaa lapsuuden todellisuutta.

2.2 Moderni lapsuus

Mistä on moderni lapsuus tehty - kännykän matopeleistä, cd-rompuista, teknomusiikista, radioasema Mafiasta, Ally Mc Bealesta - näistä on moderni lapsuus tehty. Tämän päivän lapsi kokee ympärillään suunnatonta informaatiotulvaa, josta osa on asiallista lasten korvien kuultavaksi, mutta harmittavan paljon sessa on myös asiatonta "viihdettä". Joukkotiedotusvälineiden tarjonnasta lapsi tarttuu sellaiseen, joka häntä kiinnostaa, oli se hänelle tarkoitettua tai ei.

Yhteiskunnan modernisoituminen on muuttanut sosialisaiton rakennetta. Mikään ei ole itsestään selvää, vaan maailma on moniselitteinen. Vertaisryhmillä sekä massamedialla on aikaisempaa enemmän merkitystä lasten ja nuorten ihmisten identiteetin ja kokemusten synnyssä. Thomas Ziehe puhuu "epätavanomaisesta oppimisesta". Tällä hän tarkoittaa sitä, että muun muassa vapaa-ajan aktiviteetit ja media toimivat epätavanomaisina oppimisympäristöinä. Myöskin Ivar Frönes korostaa vertaisryhmien merkitystä sosialisaitiossa. Institutionaalisilta puitteiltaan suomalainen lapsuus on Leena Alasen ja Marjatta Bardyn mielestä homogenisoitunut ja lapsista on tullut omasosiaalinen kategoriansa tai luokkansa, suomalaisen yhteiskunnan sukupolvijärjestelmän rakeneosa. (Alanen & Bardy 1990, 77; Lähteenmaa 1992, 2; Ziehe 1991; Frönes 1990, 10.)

Ziehen mukaan lapsi on jotakin sellaista, mitä tulee muuttaa juuri niissä suhteissa, joita aikuisten oma itse ei salli tai voi ottaa haltuunsa myönteisesti. Lapsi on tuote, mutta yhä suuremmassa määrin myös projekti – luonnosteltavana oleva kuva ja toteutettavana oleva tulevaisuus. Moderni myytti rajattomasta muotoiltavuudesta näyttää tavoittaneen myös lapsen. Lapsi edustaa sekä aikuisten men-

neisyyttä että heidän tulevaisuuttaan. Muotoiltavuuden vaatimus ei luonnollisesti rajoitu vain vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin. Sitä vievät eteenpäin erilaiset instituutiot kuten esimerkiksi koulut. Näiden tehtävänä on ammatillinen sosialisatiotyö. Ziehen mielestä koulusta on tullut muotoiltavuuden sosiaalisten odotusten tärkein välittäjä. (Ziehe 1991, 86-88.)

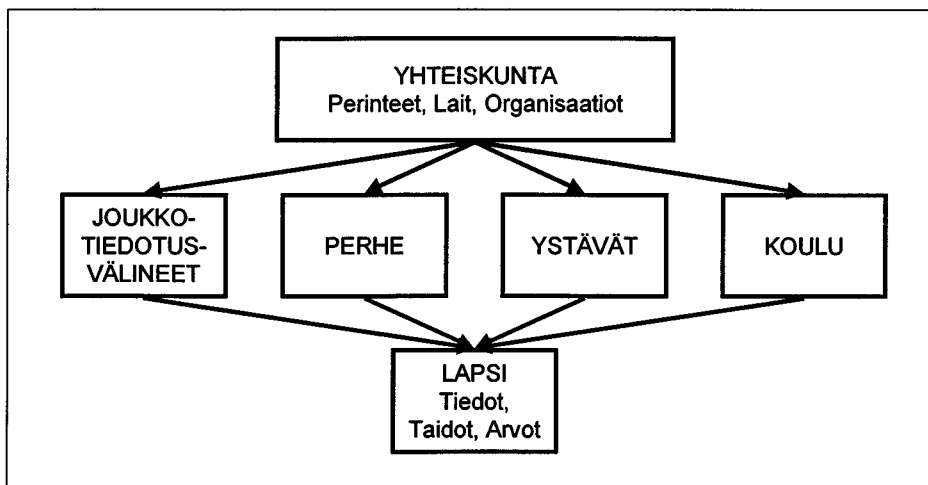
Moderni lapsuus on sijoitettu erilaisiin instituutioihin kuten perheeseen, päivähoitoon, kouluun ja organisoituun harrastustoimintaan. Kyseinen prosessi on marginalisoinut lapset aikuisyhteiskunnasta. Heidät on eriytetty vain lapsille tarkoitettuihin instituutioihin. Niissäkin aikuisten instituutioissa, joihin myös lapsilla on pääsy, on erilliset osastot lapsille, kuten esimerkiksi kirjastoissa ja sairaaloissa. Lapsille on osoitettu tietyt alueet leikkipaikoiksi ja heille on kuluttajina rakennettu erilliset markkinat. Lapsista on tullut sosiaalinen ryhmä, jonka elämää raamittavat yhdenmukaiset institutionaaliset puitteet. Toisaalta samanikäisten kokoaminen erillisiin instituutioihin luo mahdollisuuden lasten keskinäiselle vuorovaikutukselle ja heidän omille kulttuureilleen. (Lallukka 1993, 27.)

Lapsuus ei ole myöskään mikään muuttumaton fakta. Leena Alanen puhuu lasten ja vanhempien välisten sukupolvisopimusten murenemisestä ja lapsuuden yksilöitymisestä. Samansuuntaisia ajatuksia on esittänyt myös saksalainen Peter Büchner. Hän puhuu lapsuuden normaalibiografian murenemisestä ja lapsuuden yksilöitymisestä. Tämä näkyy hänen mielestään lasten lisääntyneenä riippumattomuutena ja elämäntapojen yksilöitymisenä. Autoritaarinen kasvatus ja tiukka kuri ovat harvinaistuneet ja lasten päätösvalta omaan elämäänsä liittyvissä kysymyksissä on lisääntynyt. Aikuis- ja lapsisukupolvien kokemukselliset maailmat ovat tulleet lähemmäksi toisiaan. (Alanen & Bardy 1990, 3; Büchner 1990, 74-75.)

Kuinka pitkälle voimme sallia lapsen itsenäistymisen ja päätösvallan kasvaa? Kenties on korkea aika ottaa tarkastelun alle nykypäivän lapsuuden yksilöityminen, sillä yhteiskunnassa lisääntyvät jatkuvasti lasten henkiset ongelmat sekä nuorten sopeutumisvaikeudet. Lapset tarvitsevat tervettä kurinpitoa, rajojen asettamista sekä lähimmäisen huolenpitoa, rakkautta. Meiltä aikuisilta se edellyttää rohkeutta asettua tarvittaessa auktoriteetin asemaan, vaikka lapsi sitä kاپinoikin vertaamalla olojaan kaverin elämään. Vanhemmuuteen kuuluu vastuu,

hyvää tarkoittava maalaisjärjen käyttö ja itseluottamus oman lapsen kasvattamisen asiantuntijuudesta.

Modernilla lapsuudella on takanaan historiallinen kehityskulku, joka on lapsuuden tieteellisen konstruoinnin perustana. Lapsuus ei ole mikään universaali luonnollinen tai muuttumaton fakta, vaan se vaihtelee merkitykseltään niin historiallisesti, kulttuurillisesti kuin yhteiskunnallisestikin. Lasten biologinen kypsyttämyys suhteessa aikuisiin on tosiasia, mutta sen pohjalta tehtävät tulkinnat ja johtopäätökset ovat kulttuurikohtaisia. Lapsuutta koskeva tieto heijastaa yhteiskunnallisen lapsuuden tilaa ja lapsuuden historiallinen kehitys kertoo yhteiskunnallisen lapsuuden historiasta. (Prout & James 1990, 7.) 12 -vuotiaan varhaisnuoren elämän tarkoituksen muodostumiseen vaikuttavat lähiympäristön tekijät: perhe, koulu, niiden kasvatustietoisuus, ystävät ja joukkotiedotusvälineet. Näihin tekijöihin puolestaan vaikuttaa ympäröivä yhteiskunta. Ihminen mukautuu siihen yhteiskuntaan, jossa kasvaa.

Kuvio 1. Modernin lapsuuden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä.

3. NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Nuoruus jaetaan yleensä kolmeen eri vaiheeseen; nuoruusiän varhaisvaihe, keskivaihe ja loppuvaihe. Jokaiselle vaiheelle on ominaista kehitykseen kuuluvat kriisit. Nuoruusiän varhaisvaiheessa, 12-16 -vuotiaana, nuori kohtaa ihmissuhteiden kriisin. Nuori käy läpi fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia, irrottautuu vanhemmistaan emotionaalisesti ja asenteellisesti. Nuori protestoi vanhempiaan ja muita auktoriteetteja vastaan ja kiinnittää huomiota kodin ulkopuolisiin henkilöihin ja kavereihin. Tässä vaiheessa solmitaan uusia ystävyssuhteita ikäisiinsä.

Varhaisnuoruuden kehitystehtävinä nähdään ahkeruus, pystyvyys ja sen vastakohtana alemmuudentunne. Tämän vaiheen onnistunut ratkaisu tuottaa osaavuuden tunteen ja epäonnistunut ratkaisu aiheuttaa tylsistymistä. Varhaisnuoruuden iässä tärkeitä tekijöitä ovat koulu, kaveripiiri ja harrastukset. Lapsella on käytössään valtavasti energiaa ja luovuutta, hänen tulisi saada riittävästi rakentavaa palautetta toiminnastaan, jolloin hänelle kehittyy tieto omasta pystyvyydestään. Lapsen tulisi kokea myös turhautumisen ja pettymyksen tunteita, koska tulevaisuudessakaan ei voi välttyä epäonnistumisilta.

Osaavuudella tarkoitetaan kykyjen ja älykkyyden sujuvaa käyttöä toiminnassa ilman alemmuudentunnetta. Eriksonin mukaan pystyvyys on kykyä työhön ja toimintaan sen itsensä takia, halua ja kykyä saada aikaan jotain, joka on sinänsä arvokasta. Jos lapsen omaehtoinen toiminta tyrehdytetään liian voimakkaasti, uhkaa lasta tylsistyminen. (Dunderfelt 1991, 247.) Eriksonin kehitysvaiheteorian mukaan nuoruusvaiheen tärkein kehitystehtävä on identiteetin ja roolihämmennyksen välisen kriisin ratkaisu. Omalta tuntuvan identiteetin ja aidon minäntunteen saavuttaminen edellyttää onnistunutta identiteetikriisin ratkaisua. Erikson korostaa, että yksilön kasvu ja kehitys ei tapahdu tyhjiössä, vaan sosiaalisessa ympäristössä, jossa vaikuttavat myös perhe, koulu ja toveripiiri. (Lyytinen ym. 1995, 316.)

Kehitystehtävän käsitteen luonut amerikkalainen Robert J. Havighurst painottaa Eriksonin tavoin ympäristön ja yhteiskunnan sosiaalisia odotuksia. Hänen mukaansa persoonallisuuden kehitys ja elämän rakenteen muotoutuminen on bio-

logisen kasvun ohessa myös sopeutumista sosiaalisiin odotuksiin ja paineisiin. Siinä missä Havighurst painottaa sosiaalisen ympäristön vaikutusta, itävaltalainen Charlotte Bühler korostaa kehityksessä yksilön itsensä toteuttamista. Hänen epigeneettisen periaatteensa mukaan biologisen kypsymisen kaltainen sisäänrakennettu skeema luo ajoituksen ja järjestyksen toisiaan seuraaville elämänvaiheille ja niihin liittyville sopeutumisprosesseille. (Lyytinen ym. 1995, 311-312.)

Varhaisnuoruuden vaiheissa perheen merkitys vähenee ja suurimmaksi vaikuttajaryhmäksi nousee lapsen vertaisryhmät eli kaveripiiri. Myös kouluyhteisöllä on suuri merkitys lapsen kehittymiselle, koska sieltä lapsi saa eniten palautetta toiminnalleen. Mikäli oppilaalla on koulussa jokin vahva kouluaine, hänellä on mahdollisuus kokea pystyvyyden tunteita ja saada onnistumisistaan rakentavaa palautetta ja tukea. Mielestämme kuitenkin näin ei aina välttämättä ole, vaan myös kaveripiirin tuki ja kannustaminen voidaan kokea tärkeämmäksi kuin aikuiselta saama palaute.

Varhaisnuoruuden aikana nuori selvittää itselleen omaa minäkuvaansa. Minäkuvan selvittäminen tapahtuu aikaisempien kokemusten ja nykyhetken tilanteiden pohjalta. Varhaisnuoren itsearviointi tapahtuu sen kautta, mitä ikätoverit hänestä ajattelevat. Murrosikään kuuluu epätietoisuus omasta itsestä ja vaikeus hahmottaa omaa identiteettiä. Nuoren itsearviointi voi horjua helposti, koska käsitys omasta itsestä on vielä epäselvä. (Wahlström 1985, 100, 106.)

Minäkuvalla tarkoitetaan asennoitumista itseä kohtaan. Minäkuva kertoo kuinka yksilö kokee itsensä vanhempien, ystävien ja opettajien heijastamana. Se määrittää hyväksymisen ja paheksumisen asteen ja määrän, jonka perusteella yksilö kokee itsensä kykeneväksi, menestyväksi ja ihmisenä arvokkaaksi. Minäkäsitys on joukko minäkuvia, jotka ovat muodostuneet mielikuvista sekä yksilön kohdistuvista asenteista ja arvostuksista. Lapsi oppii jo varhaisessa vaiheessa vertailemaan itseään ja suorituksiaan muiden suorituksiin. Lapsen käsitys itsestä rakentuu vähitellen, kun hän vertailujen avulla saa palautetta omasta onnistumisestaan. (Kääriäinen 1988, 13-18.)

3.1 12-vuotias elämänkaarella

Psykologia käyttää ihmisen elämäkulusta käsitettä elämänkaari. Elämänkaari jakautuu neljään vaiheeseen; lapsuuteen, nuoruuteen, aikuisuuteen ja vanhuuteen. Lapsuudella tarkoitetaan aikaa lapsen syntymästä varhaiseen kouluikään, nuoruuden elämänvaihetta ihminen elää noin 12-22 -vuotiaana. Nuoruuden jälkeinen varhaisaikuisuus jatkuu neljäkymmenen ikävuoden tienoille, jolloin ihminen saavuttaa aikuisuuden keski-ikä. Vanhuuden käsitetään alkavan noin kuudenkymmenen ikävuoden läheisyydessä. (Himberg, Laakso, Peltola, Vidjeskog 1994, 11.)

Elämänkaarinäkökulman keskeisenä ajatuksena voidaan pitää sitä, että ihmisen kehitys jatkuu koko elämän ajan ja eri yksilöiden elämäkulkujen eroavaisuuksista huolimatta, voimme löytää elämänkaarista yleisiä kehityksen lainalaisuuksia. (Himberg ym. 1994, 12.)

Sitä että yksilö saa uusia näkökulmia omaan elämäänsä vertaamalla omia kokemuksiaan elämänkaariteorioiden yleisiin lainalaisuuksiin, ei voida mielestämme kaikilta osin yleistää, koska ihmiset toimivat hyvinkin yksilöllisesti elämän eri tilanteissa ja aina ei vastausta löydy yksilön kohtaamiin ongelmiin. Mielestämme ihminen kehittyy koko elämänsä ajan, eikä kehitys kuulu vain lapsuuteen ja nuoruuteen. Lapsuudessa ja nuoruudessa tapahtuva kehitys on nopeaa ja näkyvää, mutta aikuistuesssa se muuttuu luonteeltaan erilaiseksi ja enemmän omasta tahdosta riippuvaiseksi. Aikuinen voi itse tietoisesti valita miten käyttää omia kykyjään ja voimavarojaan, kehittää itseään.

Nuoruus, lapsuuden ja aikuisuuden välinen elämänvaihe, saattaa nuoren yksilön itsenäisyyden tavoittelun ja regressiivisen riippuvuuden taistelun vuoksi tuntua kriisimäiseltä. Tämän vuoksi on yksilön kasvua lapsesta aikuiseksi kuvattu edestakaisella liikkeellä, jossa otetaan kaksi askelta eteen ja yksi taakse. Persoonallisuuden rakenteet kuitenkin kiinteytyvät nuoruusiän lopulla kullekin yksilölle ainutlaatuisella tavalla. (Himberg ym. 1994, 81.)

3.2 Lapsuuden ja nuoruuden haalistuva raja

Murrosikä on viime vuosikymmeninä jatkuvasti pidentynyt sekä alku- että loppupäästä. Nuorten fyysinen kehitys on yhä aikaistunut, samaan aikaan kuin heidän taloudellinen itsenäisyytensä on lykkääntynyt yhä kauemmaksi. Sanonta "lapsissa on tulevaisuus" on ajankohtainen, mutta minkälaisissa lapsissa? Viime aikoina lapsuus, nuoruus ja varhaisten kasvuvuosien merkitys on otettu voimakkaasti esiin. Nuoruutensa jo ohittaneet muistelevat mielellään lapsuutensa ja nuoruutensa vuosia, joista ilmenee vuosien takaiset tapahtumat onnistumisineen ja epäonnistumisineen, vaikuttaen heidän käyttäytymiseensä ja muovaten heidän maailmankatsomustaan.

Materiaalisesta hyvinvoinnista ja elintason noususta huolimatta tämän päivän lapset kohtaavat elämässään kovia vaatimuksia. Irrallisuudentunne, varhainen itsenäistyminen ja vahva omilla pärjäämisen haaste ovat suomalaisnuorten tätä päivää. Nämä edellä mainitut suomalaiset erityispiirteet nousevat asetelmasta, jossa nuoret uhmaavat hyväksytyjä arvoja esimerkiksi alkoholin käytöllä. Tilastot osoittavat, että suomalaiset varhaisnuoret käyttävät alkoholia humalahuokuisesti ja selvästi enemmän kuin muut eurooppalaiset nuoret. Puhutaankin salivuuden ja vapautumisen lieveilmiöstä. Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen on osoittanut, ettei tämän lieveilmiön takana ole lasten psyykinen tai fyysinen heikkous tai vajavuus, vaan suomalaisten vanhempien keskimääräistä heikompi vastuunotto lastensa käyttäytymisestä. Olemme tottuneet suomalaisessa kulttuurissa pärjäämään yksin ja näin oletamme myös lastemme toimivan ja tuhuavan itsenäisesti.

Osa tutkijoista näkee lapsuuden jo päättyvänä ilmiönä. Se pohjautuu havaintoihin, joiden mukaan aikuisuuden ja lapsuuden välinen raja olisi hämärtyneessä aikuiselämän ilmiöiden tunkeutuessa lasten maailmaan muun muassa joukkotiedotuksen ja massakulttuurin ansiosta. Tätä suuntausta edustaa esimerkiksi yhdysvaltalainen tutkija Neil Postman. Hän uskoo, että sähköiset viestimet ovat turmelemassa lapsuuden, joka syntyi kirjapainon ja lukutaidon myötä. Hänen mukaansa massakulttuuri ja tiedotusvälineet vetävät lapset aikuisten maailmaan liian varhain. Lapsuudesta on tullut hänen mielestään kulttuurin viestintätarpeiden ja viestintävälineiden tuote. (Postman 1985, 28, 132.) Samansuuntai-

sia ajatuksia on esittänyt yhdysvaltalainen tutkija John C. Sommerville. Hän puhuu lapsuuden noususta ja tuhosta. (Sommerville 1982.)

Lapsuuden pessimististä yleiskuvaa ovat voimistaneet myös tiedot lapsiin kohdistuvasta ruumiillisesta ja seksuaalisesta väkivallasta ja lasten kaupallisesta hyväksikäytöstä sekä kriittiset arviot koti- ja koulukasvatuksen seurauksista lapsille, lasten hankinnan muuttumisesta taloudellista harkintaa edellyttäväksi (Alanen 1988, 237). Tiedotusvälineiden luoma kuva lapsuudesta ja nuoruudesta on usein sensaatiohakuinen. Yleensä artikkelit kertovat lasten ja nuorten elämäntapojen äärimmäisyyksistä.

Saksalainen tutkija Peter Büchner näkee sitä vastoin lapsuuden nykyisen ja tulevan kehityksen positiivisena. Büchner lähestyy lapsuutta normaalibiografian käsitteen kautta. Se on hänen mielestään murtumassa ja lapsuus on yksilöitymässä yhteiskunnallisten muutosten myötä. Muutos normaalibiografiassa näkyy myös siinä, että lapset siirtyvät lapsen statuksesta nuoren statukseen entistä varhaisemmin ja he voivat toimia nyt suhteellisen vapaasti koulun ja perheen ulkopuolisessa maailmassa esimerkiksi kuluttajina, medioiden käyttäjinä ja harrastajina. Büchnerin mukaan lasten yksilöityminen näkyy myös sukupolvien välisissä suhteissa. Hän esittää, että vanhempien oikeudet valvoa ja sanktioida lastensa tekemisiä ovat vähentyneet samalla, kun kasvatustehtävä on jaettu vanhempien ja yhä useampien instituutioiden kesken. Hänen mielestään myös lasten ja aikuisten väliset statuserot ovat kaventuneet ja eri ikäryhmiä koskevat käyttäytymisnormit ovat menettäneet jäykkärajaisuutensa: aikuis- ja lapsisukupolvien kokemukselliset maailmat ovat tulleet lähemmäksi toisiaan. Büchner on saanut tästä kritiikkiä. Suomalainen Sami Mahkonen on kritisoinut häntä liian positiivisesta katsontakannasta. Hän korostaa sitä, että lapset ovat nykyään yhä kauemmin taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan, jolloin he eivät voi toimia itsenäisesti ja tehdä omia valintojaan. (Büchner 1990, 77-82; Mahkonen 1991.)

3.3 Nuoret ja tulevaisuus

Nuoren ihmisen tehdessä omia elämänsä keskeisiä ratkaisuja, häntä ohjaavat mielikuvat, joita hänellä on tulevaisuudesta. Tulevaisuus voi näyttäytyä ahdistavana tai houkuttelevana, sitä voi olla helppo tai vaikea hahmottaa. Valintoja leimaa usein epävarmuus ja tulevan ennustamisen vaikeus. Nykyhetken laajentumassa sekä menneisyyden että tulevaisuuden ymmärtäminen hämärtyy.

Tämän päivän nuoret ovat tietyllä tapaa pioneereja; he kohtaavat yhteiskunnallisen murroksen tässä voimallisuudessaan ensimmäisinä. Miten he sen kokevat ja mitä se merkitsee heidän identiteeteilleen? Tämä kysymys saa vastauksen kehityksen edetessä, joka ei kuuntele menneitä tulkintoja identiteetin ja yhteiskunnallisen tilan suhteista, vaan muovautuu aina oman aikansa tekijöistä ja heidän vallitsevista suhteistaan ympäröivään ympäristöön. Jokainen aikakausi tuottaa oman todellisuutensa ja sille ominaiset lieveilmiöt ja yksilöt.

Nuorten tulevaisuuden kuvat voivat olla hataria siitäkin syystä, että heiltä puuttuu käsitys uhkakuvien, toiminnan ja todellisuuden suhteesta. Nuoret usein kokevat ympäristön tilan uhkaavana, koska heidän on vaikea hahmottaa sitä hyvää kehitystä mitä on tapahtunut.

Nuoruusiässä tapahtuvaan persoonallisuuden kehitykseen kuuluu tärkeänä osana lapsuuden maailmankuvan täydentäminen yksilöllisillä piirteillä. Tämän kehityksen varassa nuori alkaa ennakoida tapahtumia ja pohtia eri vaihtoehtoja eli suunnitella tulevaisuuttaan. Tulevaisuuden suunnittelun edellytykset kasvavat nuoren ajattelun kehittymisen myötä. (Himberg ym. 1994, 93.)

Nuoret etsivät arkielämässään vastausta kysymyksiin, kuka minä olen, mikä on minun paikkani ja millainen on tulevaisuuteni. Näihin kysymyksiin he pystyvät vastaamaan omakohtaisten elämäkokemustensa, tietojensa ja käsitystensä pohjalta. Elämän kokemus muuttaa yksilön elämää erilaisten kokemusten myötä ja se tulisikin nähdä eräänlaisena jatkuvana kehitysprosessina. (Helve 1987.)

Kun ihminen tekee omaa elämäänsä koskevia päätöksiä yksilönä, hän ei tee elämänpolitiikkaa, vaan yrittää hallita ja kenties kontrolloida elämäänsä ja toteuttaa itseään. Kyse on siis elämänhallinnasta, elämänsuunnittelusta. Elämänpolitiikka koostuu yhteisistä, ryhmiä ja yhteiskuntaa koskevista ratkaisuista, joilla vaikutetaan ihmisen elämänkulkuun, mahdollisuuksiin, ihmissuhteisiin, itsensä toteuttamiseen, kurjuuteen ja hyvinvointiin. Elämän muokkaaminen eri tavoin on elämänpolitiikkaa. (Roos & Hoikkala 1998, 12.)

Nuorten mahdollisuudet toteuttaa tällaista elämänpolitiikkaa ovat rajattuja, sillä ympäröivät ihmiset ja instituutiot luovat nuorille rajoituksia valintojen toteuttamiseen. Nuori tarvitsee vielä aikuisen tukea ja ohjausta tekemään valintoja, johon he ovat itse tyytyväisiä. Resursseja ja taitoja löytyy kyllä kaikilta nuorilta. Heitä täytyy rohkaista käyttämään taitojaan ja resurssejaan oikein, jolloin ne muodostavat positiivisen kokemuksen ja elämyksen normalisoiden nuoren elämää ja tuoden siihen tyytyväisyyttä.

4. NUORUUDEN JÄLKEEN AIKUISUUS

Aikuisuuteen siirtymisellä tarkoitetaan vaihetta, jolloin nuori pyrkii irrottautumaan lapsuuden kodistaan, itsenäistymään emotionaalisesti sekä taloudellisesti ja suuntautumaan lapsuuden kodin ulkopuolisiin ihmissuhteisiin (Ahponen 1989; Pulkkinen 1984; Repetto, White & Snauwaert 1990).

Yksi tärkeimmistä siirtymävaiheista on siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen (Hanley-Maxwell, Whitney-Thomas & Pogoloff 1995, 3). Nuoruus ei ole erillinen ajanjakso elämässä, vaan osa elämän läpi kestävää prosessia. Siirtymävaihe on merkityksellinen ei vaan yksilölle vaan myös ympäröivälle yhteisölle, johon yhdistyy mahdollisesti täydellinen elämänmuutos (Hanley-Maxwell ym. 1995, 7). Siirtymävaiheella aikuisuuteen ei ole varsinaista alkamisajankohtaa. Siirtymävaiheeseen sisältyy monien aikuisuuteen liittyvien roolien kehittymistä ja vastuunottamista. (Blalock 1988, 4.)

Koulun päättymisen ja astuminen aikuisten maailmaan on merkityksellinen vaihe kaikille nuorille. Koulun päättymisen jälkeen nuorille asetetaan uusia vaatimuksia yhteiskunnan taholta. Tavallisesti ajatellaan, että nuori siirtyy työelämään ja itsenäistyy koulun päätyttyä. (Wehman, Parent, Wood, Talbert, Jasper, Miller, Marchant & Walker 1989, 97.) Siirtymävaihetta nuoruudesta aikuisuuteen voidaan pitää monella tapaa haasteellisena, sillä tehdyt ratkaisut vaikuttavat koko loppuelämään (Ahponen 1989, 22).

Yhteiskunnan viralliset sosiaalistamisinstituutiot eivät ole ainoita, jotka kehittävät nuorten aikuiseksi kasvamiseen tarvittavia kykyjä ja ominaisuuksia. Seurustelu vapaa-aikana sekä samaa sukupuolta että eri sukupuolta olevien ystävien kanssa kehittää nuoren omaa identiteettiä. Nuorilla on monenlaisia yksilöllisiä elämäntapoja, vaikka koulu ja muut yhteiskunnan instituutiot, mainonta ja markkinointi sekä nuorten kulttuurit luovatkin heille koherentteja asenteita ja arvoja. (Helve 1993, 13.)

Yhteiskunta edellyttää nuorilta suunnattomasti itseluottamusta ja rohkeutta tehdä pitkälle kantavia päätöksiä. Jo ala-asteen aikana nuori joutuu opintojensa suhteen valintojen eteen ja tämä valitseminen jatkuu läpi nuoruuden koulutuk-

sen edetessä. Hyvin usein vanhemmilla ja heidän näkemyksillään on suuri merkitys varhaisnuoren valinnoissa. Vanhempien näkemykset muuntuvat kuitenkin hiljalleen toiveiksi, kun nuori alkaa varttua aikuiseksi. Tässä elämänvaiheessa saattaa aikuistuva nuori ajelehtien etsiä omaa paikkaansa yhteiskunnassa, tai pahimmassa tapauksessa syystä tai toisesta syrjäytyä normaalista elämäntilasta. Joukossa on myös nuoria, joiden oman aseman etsintä perustuu selkeisiin tavoitteisiin ja suunnitelmiin. Näiden nuorten hapuilevat askeleet saavat elämäntilasta mukana tietoista varmuutta.

4.1 Aikuisuuden tarkastelua

Aikuisuus voi tuoda mieleen eri asioita. Toisille aikuisuus merkitsee täysi-ikäisyyden saavuttamista, täysiä yhteiskunnan tarjoamia kansalaisoikeuksia ja – velvollisuuksia. Toisille se merkitsee kykyä itsenäiseen päätöksentekoon ja vastuulliseen toimintaan eli aikuisuutta tarkastellaan henkisen kypsyyden tasolta. (Himberg ym. 1994, 102.)

Luonnehdittaessa aikuisuutta elämän varhaiskausiin verrattuna, ratkaisevaksi tekijäksi erottuu toisenlainen suhde todellisuuteen. Lapselle ja nuorelle todellisuus on monenmoisten subjektivismien ja kuvitelmien, mutta myös vajaiden kokemusten muodostama epämääräinen tosiasia, johon sisältyy rajattomat mahdollisuudet ja tahto. Aikuisiällä maailma näkyy selväpiirteisemmin ja suhtautuminen elämään on saavuttanut asiallisen viileän tason. Aikuisuus ei ole enää leikin ja haaveiden värittämä, vaan monesti hyvinkin vaivalloisen ja katkeran käytännöllisen toiminnan kohde. (Müller-Freienfels 1954.)

Aikuisuudelle ominaisina piirteinä voidaan nähdä kokemusten sulattelu, omaa minäkuvaa koskevien ristiriitaisten tietojen sietäminen ja päämääräsuuntautuneisuus. Aikuisuus on vastuunottamista omasta elämästä. Siihen liittyy kyky olla läheisissä ihmissuhteissa sekä selviytyä yhteiskunnan jäsenelleen esittämistä vaatimuksista. Tasapainoinen aikuinen hallitsee oman elämänsä, sen monista kriisivaiheista huolimatta.

4.2 Aikuisuuden kriteerit

Huolimatta siitä, että kalenteri-ikä ilmaisee heikosti ihmisen todellisen kehitystason, on se yksinkertaisin tapa määritellä esimerkiksi aikuisuus. Kalenteri-ikää ei voi yleistää fyysiseen eikä psyykkiseen kehitykseen, sillä yksilöstä riippuen fyysinen ja psyykinen vanheneminen voivat noudattaa eri aikataulua ja ikääntyminen saattaa vaihdella eri elämänvaiheissa. Kalenteri-ikänsä mukana siirtyminen aikuisuuteen kuitenkin ajoittuu 19-22 ikävuoden läheisyyteen. Tällöin aikuisuus alkaa 22 ikävuodelta, keski-ikä on 40-50 ikävuoden tienoilla ja vanhuus eläkeiässä. (Himberg ym. 1994, 102.)

Uudempaa teoreettista kehittelyä edustaa Daniel J. Levinsonin teoria aikuisiän vaiheista. Se kuvaa kehityksen portaittain eteneväksi ajanjakson sarjaksi. Kehityksessä voidaan erottaa noin 20 vuotta kestäviä osittain päällekkäisiä vaiheita. Siirtymävaihe aikuisuuteen alkaa noin 16-17 vuoden iässä ja etenee aikuisten maailmaan astumiseen ja siitä vakiintuneeseen aikuisuuteen, jota seuraa siirtymä keski-ikään. Siirtymä tarkoittaa Levinsonin teoriassa muutosta elämänrakenteesta. Elämänrakennetta voidaan tutkia kysymyksillä, millaista elämäni on nyt, mitkä asiat ovat minulle tärkeitä ja miten ne ovat toisiinsa yhteydessä, mihin käytän aikaani ja energiaani ja puuttuuko mahdollisesti elämästäni jotakin. Elämänrakenne sisältää ihmisen suhteita muihin ja ulkomaailmaan. Siirtymä luo mahdollisuuden uuden elämänrakenteen muotoutumiselle, ne kestävät useita vuosia ja itse asiassa puolet aikuisiästä on siirtymää. Siirtymän aikana elämänrakenteeseen kuuluvien asioiden merkityksiä arvioidaan uudelleen ja tehdään uusia valintoja. (Pulkinen 1997, 19.)

Siirtymissä tutkitaan muutoksen mahdollisuuksia itsessä ja maailmassa. Tärkeät roolit ja suhteet punnitaan sekä etsitään ratkaisuja, jotka voisivat toimia seuraavan elämänvaiheen perustana. Siirtymävaiheiden aikana ihminen prosessoi läpi kehitystään. Siirtymävaihe sitoo kehityksen eri vaiheet toisiinsa ja luo kehitykselle jatkuvuutta. Ihmisen siirtyessä kehitysvaiheesta toiseen, on hän suojaaton ja haavoittuvainen, mutta samalla myös vastaanottavainen, kykenevä kasvamaan ja kehittymään täysin uusin tavoin. Siirtymiä sysää liikkeelle yksilön tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen, elämä ei vastaa sen hetkisiä toiveita, vaan uudet mahdollisuudet houkuttavat muutoksiin. Siirtymävaiheiden aikana

suhtautumisessa omaan elämään tapahtuu muutoksia erityisesti omassa sisäisessä suhtautumisessa toisiin ihmisiin, oman elämän turvalliseksi tai uhatuksi tuntemisessa, ajan kulumisen kokemisessa sekä oman itsensä kokemisessa eläväksi tai paikalleen pysähtyneeksi. (Pakarinen & Roti 1996, 94.)

Kulttuurissamme aikuisuutta rajataan työn, perhe-elämän ja erilaisten velvoitteiden avulla. Tärkeä tekijä aikuisen itsearvostuksessa ja minäkäsityksessä on ammatti. Siirtyminen opinnoista työelämään tuo tullessaan aikuisen maailman elintapoja. Odotukset yksilöä kohtaan kasvavat. Aikuiselta odotetaan kykyä olemaan yksin, toimimaan yksin, pystyvän itsenäisiin ratkaisuihin. Avioliitto merkitsee aikuiselle haastetta löytää ratkaisu itsemääräämisen ja riippuvuuden välillä. Aikuisuuden kiinteä parisuhde johtaa yleensä oman perheen ja kodin perustamiseen, jolloin seuraa yksi aikuisuuden merkittävä alue, vanhemmuus. (Himberg, Laakso, Peltola & Vidjeskog 1994, 102, 103, 104.)

Levinsonin (1986, 3-13) mukaan aikuisuus ei ole tila, vaan se on suunta, jossa itsestään selvä viattomuus murtuu. Tällöin syntyy syyllisyyden ja osallisuuden, erehtyvyyden, hyväksymien ja yksinäisyyden sekä erillisyyden kokeminen. Aikuisuuden kehityksessä on löydettävissä samanlaisia piirteitä kuin lapsuudessa ja nuoruudessa, vaiheittain tapahtuva kehittyminen kunkin vaiheen haastessa tietynlaisiin kehitystehtäviin. Levinson vertaa aikuisiässä tapahtuvaa kehitystä prosessiin tai matkaan. Toisaalta hän vertaa elämää vuodenaikojen vaihteluun, jokaisella on oma aikansa ja oma merkityksensä, mikään vuodenaika ei ole toistaan parempi tai tärkeämpi.

4.3 Varhaisnuorten käsityksiä aikuisuudesta

Lapsuuden ja nuoruuden välimaastossa olevalla näkyy piirteitä aikuisuudesta omista vanhemmistaan. Vanhempien mielipiteitä ja näkemyksiä kunnioitetaan, arvostetaan tai ajoittain vähätellään ja kapinoidaan. Aikuisuuteen heijastuu vielä lapselle ominaisia konkreettisia piirteitä, haaveillaan omasta isosta talosta, hyvännäköisestä ja menestyvästä puolisosta tai nopeasta autosta.

Nuoren elämä on sidoksissa jatkuvasti ihmissuhdeverkostoihin, joissa aikuisilla on tietoinen mahdollisuus luoda ja muokata sitä. Perheestä, suvusta ja ympäröivästä kulttuurista nuori sisäistää enemmän tai vähemmän passiivisesti saamiaan vaikutteita. Näin nuori näkee myös toisistaan poikkeavia aikuisuuden malleja. (Dunderfelt 1991, 54.)

Banduran sosiaaliskognitiivisen teorian mukaan ihmisille on muotoutunut kehityksen myötä edistynyt kyky oppia havainnoimalla; sen ansiosta he voivat laajentaa tietojaan ja taitojaan mallina olevien vaikutteiden pohjalta oppien. Käytännöllisesti katsoen kaikki oppiminen, joka tapahtuu suoran omakohtaisen kokemuksen seurauksena, voi tapahtua epäsuorasti havainnoimalla ihmisten käyttäytymistä ja sen heille aiheuttamia seuraamuksia. Suuri osa sosiaalisesta oppimisesta tapahtuu joko tietoisesti tai tiedostamatta yksilön havainnoidessa muiden todellisuudessa tapahtuvaa käyttäytymistä ja siitä heille koituvia seurauksia. On kuitenkin syytä muistaa, että suuri osa käyttäytymistä ja niiden ympäristöllisiä vaikutuksia koskevasta tiedosta saadaan malleista. (Vasta 1997, 28.)

Tarkastellessaan ympäristöään nuori vertailee erilaisia aikuisen malleja, karsii kenties pois mielestään huonoja malleja ja mieltyy hyvään malliin. Hänelle herää ajatuksia siitä millainen aikuinen minä tahdon olla, mieleen muodostuu ihanneaikuisen malli. Usein varhaisnuori etsii ympäristöstään tällaista ihanneaikuista, varsinkin kuohuntavaiheessa, jolloin omissa vanhemmista tuntuu olevan paljon vikaa. Määritelmät hyvin toimivasta aikuisesta nostavat ihanneaikuisen rimaa yhä korkeammalle. Tässä vaiheessa nuoren olisi hyvä herätä miettimään kumpi on tärkeämpää, yleensä ihanteen saavuttaminen vai aikuisena selviytyminen siihen liittyvien paineiden keskellä. Onhan toki niin, ettei aikuinen niin kuin ihminen yleensääkään, aina saavuta ihannoimaansa tai hän ei voi elää ihanteidensa mukaisesti ulkopuolelta vaikuttavien rajoitteiden vuoksi. (Hämäläinen 1994, 187.)

Varhaisnuorella voi olla myös aikuisen ihmisen sukupuoleen sitoutuneita odotuksia. Tällaiset odotukset alkavat jo siitä hetkestä, kun vastasyntynyt puetaan joko vaaleanpunaisiin tai -sinisiin vaatteisiin. Nämä odotukset vahvistuvat iän myötä ja säätelevät useita valintoja; kiinnostuksenkohteita, tavoiteltuja taitoja, suuntautumista työelämään sekä käsityksiä itsestä ja muista. Jos nuori nä-

kee päivittäin naisen tekevän kotitöitä ja miesten karttavan niitä, hän herkästi luokittelee kotityöt pelkästään naiselle kuuluviksi. Mikäli nuorelle sen sijaan kertyy kokemuksia siitä, että sekä miehet että naiset tekevät puutarhatöitä, hän ei sido odotuksiinsa sukupuolesta johtuvia eroja. (Vasta 1997, 38.)

Jokaisella yksilöllä katsotaan olevan erilaisia ominaisuuksia ja hänellä tulisi olla mahdollisuus toteuttaa omia yksilöllisiä taipumuksiaan. Biologinen sukupuoli ei saa olla rajoite yksilön kehittämisessä aikuiseksi. Erilaisuuden ilmenemisen yhteiskunnassa ja sen hyväksymisen tulee olla itsestään selvää. Varhaisnuorta ympäröivät aikuiset; vanhemmat ja opettajat voivat edesauttaa uuden sukupolven kasvua kehittymään kohti vapaampaa ilmapiiriä.

5. VARHAISNUORUUS; TYYNÄ VAI MYRSKYÄ?

Identiteettityö on ensimmäisestä elinvuodesta aina siihen viimeiseen kestävä prosessi. Kuitenkin nuoruus on ikäkausista se, jolloin itsensä etsiminen on parhaimmillaan nähtävissä. Aikuistumisen kynnyksellä sisäiset äänet alkavat puhutella, lähinnä oman itsen ja oman toiminnan puntaroimisella. Nuori elää etsijän ja kokeilijan aikaa, rajojaan laajentaen ja omaa sieluaan vahventaen. Oma biologinen kehittyminen ja ulkoinen ympäristö heittelee nuorta sopeutumishaasteiden aallokkoon, reagoiden tänään sopeutuen ja huomenna kapinoiden. Nuori tuntee heikkoutensa ja vahvuutensa, kuitenkin pohjimmaisena ajatuksena on löytää majakan valo myrskyssä; omien käsitysten rakentaminen entistä vahvemmalle pohjalle.

Nuoruusiän alkuvaiheissa eli murrosiän kuohuntavaiheessa tapahtuu suuria muutoksia nuoren lähimmissä ihmissuhteissa. Nuori irrottautuu hitaasti ja usein kivuliaastikin vanhemmistaan. Irrottautuminen saattaa herättää aggressiivisia tunteita nuoren kamppaillessa itseään irti. Omien todellisten vanhempien ja koko aikuisten maailman poikkeaminen hänen omasta ihannekuvastaan saattaa aiheuttaa ristiriitaisia tunteita. Toisaalta kuohunta voi olla nuoren pyrkimyksiä palauttaa suhdetta entiseksi. (Himberg ym. 1994, 85- 86.)

Noin kolmen vuoden iässä pieni lapsi alkaa irrottautua kiinteästä suhteesta hoitajaansa ja pyrkii hallitsemaan erillisyyttä. Myös aikuistuva nuori muuttaa erillisyyden tunteen itsenäisyydeksi. Oman erillisyyden, itseyden ja tahdon tunne voimistuu. Samoin tunne siitä, että hän itse on vastuussa teoistaan, elää omaa elämäänsä ja tekee omat valintansa. Voidaan sanoa, että nuori kokee elämänsä toisen yksilöitymisen vaiheen. (Himberg ym. 1994, 87.)

Itsenäistyminen vanhemmista pakottaa nuorta muokkaamaan käsityksiään asioista, koska hän joutuu päättämään, milloin hänen mielipiteensä yhtenevät vanhempien kanssa ja milloin taas ei (Himberg ym. 1994, 93).

Varhaisnuoren elämän kuohuntavaiheessa pinnalla voi olla alakuloisuuden, epävarmuuden ja turvattomuudenkin tunteita. Näkökulmat alkavat muuttua psyykkisen kasvun myötä. Vanhempien aikuisten neuvoja ei enää sivuuteta

pelkällä olan kohautuksella, kun ympäröivän maailman tutkiminen alkaa nuorta kiinnostaa enenevässä määrin. Omaan napaan tuijottaminen, maailman kokeminen oman minän lävitse vähenee nuoren tullessa rohkeammaksi katsomaan ympärilleen. (Hämäläinen 1994, 146.)

Varhaisnuoren kuohuntavaihetta voi rasittaa omalta taholtaan myös se, että vanhemmilla itsellään on meneillään elämässään kriisivaihe. Hyvin usean varhaisnuoren vanhemmat ovat iältään 30-45 -vuotiaita. Keski-ikäinen saattaa pohtia omaa kasvuaan, palaa juurilleen ja puntaroi mitä minä olen elämältä odottanut, mitä minä olen saanut. Se, että varhaisnuoren perheessä voi olla kahden sukupolven pakka sekaisin yhtä aikaa ei ole vaikuttamatta perheen vuorovaikutukseen. (Hämäläinen 1994, 148.)

Tällaisessa vuorovaikutusten ristiriitatilanteessa nuori voi saada aikuisesta "isä on aina oikeassa" -mallin. Aikuisen mallin, jossa sanellaan mitä saa tehdä, mitä ei ja milloin toimitaan nuorempaa osapuolta kuuntelematta. Taustalle häipyä malli, jossa opitaan, että osapuolilla on toisilleen paljon annettavaa. Vanhemmuudessa on siis autoritäärisyyden vaara, on helppoa kuvitella varhaisnuoren rinnalla vain aikuisella olevan oikean tiedon. (Hämäläinen 1994, 149.)

Samoin kommunikoinnin konfliktitilanteessa nuori voi nähdä "alistaja/alistettu" -mallin. Tällöin vanhemmat ovat eri mieltä rajojen asettamisesta ja heillä voi keskenään olla kiivastakin kisaa siitä, kummalla on valta päätöksenteossa. Hyvin usein nuori valitsee itselleen edullisen vaihtoehdon, sen mikä palvelee häntä parhaiten, oli se sitten alistaja tai alistettu. (Hämäläinen 1994, 149.)

Pahinta varhaisnuoren kuohunnan keskellä lienee kuitenkin se, ettei nuori koe itsenäisen aikuisen mallia lainkaan. Sellaista aikuista, joka pohtisi erilaisia valintoja ja niiden seurauksia ja asettaisi turvallisia rajoja. Tällainen täyden vastuun antaminen nuorelle, vie nuorta umpikujaan. Nuori tarvitsee aikuisen "välittävän, huolehtivan" -mallin. (Hämäläinen 1994, 150.)

Tunnekuohujen ja kokemusten myötä nuoren on hyvä selviytyä kehitystehtävistä, koska selviytyminen mahdollistaa nuoren kehittymisen ja siirtymisen aikuisuuteen. Näiden haasteiden mukaan nuorella on mahdollisuus saavuttaa uu-

si ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin, saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden. Nuorena yksilölle kehittyä maailmankatsomus ja sen kautta omaksutaan arvot ja moraalit pystyäkseen toimimaan ympäristön hyväksymällä tavalla.

Nuoruutta, nuorisokulttuuria ja alakulttuureja on historiallisesti aina pidetty sosiaalisenä ongelmana. Yhteiskunnassa tulee esiin vakavia seurauksia nuoren epäonnistuessa löytämään paikkansa työmarkkinoilta. Yhteiskunta pelkää, että työtottumusten ja työkurin menetys voivat vakavasti uhata sosiaalista järjestystä. Sen takia nuoret pakotetaan riippuvuuteen perheistä, valtiosta ja koulutuksesta. Yhteiskunta pelkää myös, että työkuri voidaan menettää pysyvästi. Mitä pidempään nuoret voivat selviytyä ilman työntekoa sitä vähemmän löytyy halukkuutta työskentelemään. Yhteiskunta on aina pyrkinyt hallitsemaan nuoria. (Brake 1985, 191-193.)

Nuoriso kyseenalaistaa jatkuvasti vallitsevia normeja melkein pelkällä olemassaolollaan ja passiivisuus tai erilainen tapakulttuuri herättävät usein aikuisväestön huolen nuorison turmeltuneisuudesta. Hyvää tarkoittavien kasvatusohjelmien taustalla on erilaisuuden herättämä ahdistus ja pyrkimys kontrolloida poikkeavaa väestönosaa. (Talvitie 1996, 17.)

Tämän päivän nuoren on ehkä vaikeampi hahmottaa omaa elämänhistoriallista jatkuvuuttaan kuin aiempien sukupolvien. Elämänuran ennustettavuus heikenee samalla, kun perheen tai suvun merkitys yksilön kannalta vähenee. Elämän aikana joutuu vaihtamaan useampaakin kertaa ammattia tai työpaikkaa. Elämänprojekti on tuotettava yhä enemmän oman minuuden varassa. Aikakokemus saattaa muuttua myös yksilökeskeisemmäksi. Epävarmuutta voi lisätä sekin, että erilaiset tulevaisuuden vaihtoehdot laajenevat. Aikuisuuteen johtaa monia polkuja. Sosiaaliset, psyykkiset ja kulttuuriset voimavarat lisääntyvät. Aika, johon liittyy paljon mahdollisuuksia, muuttuukin mahdollisuuksiksi ilman aikaa. Nuorille aika on siis sekä mahdollisuus että rajoitus, jonka kautta jatkuvuus ja kesto on koettavissa ilman tietoisuutta jatkuvuudesta ja eri elämänvaiheista. (Melucci 1996, 9.)

6. AIKUISTEN SUHDE VARHAISNUORTEN MAAILMAAN

Kaikkien vanhempien elämässä tulee päivä, jolloin on todettava: lapseni ei ole enää lapsi. On ilo nähdä oman lapsensa ”räpistelyt omille siivilleen”, mutta tähän iloon kuuluu myös havainto siitä, että enää ei voi suojella lasta kaikilta tuu- lilta eikä seistä lapsen ja maailman välissä varjelemassa häntä elämän vaaroil- ta. Tästä lähtien lapsen on otettava väistämättömät haasteet vastaan ilman vanhempien tukea. Tässä piileekin ristiriita. Vanhemmilla on tarve tuntea itsen- sä välttämättömiksi, kun taas varhaisnuorella on tarve olla vanhempia tarvitse- matta. Tämän ongelman kanssa vanhemmat ovat tekemisissä joka päivä autta- essaan lastaan tulemaan ”lentokyykyiseksi”. Kasvatuskokemus on vanhemmille hienoa aikaa. On pystyttävä päästämään irti silloin, kun haluaa pitää kiinni, osoittaa suurta rakkautta ja mielestämme vain vanhemmat pystyvät tällaiseen tuskalliseen jalomielisyyteen.

Lapsuus ja nuoruus eivät vain elä edelleen aikuisessa ihmisessä, ne syntyvät myös uudestaan hänen ympärillään, varsinkin jos hänellä itsellään on lapsia. Omissa lapsissa aikuisen oma menneisyys virkoaa ja hän elää lapsissaan oman elämänsä vielä kerran. Asia on tosin monimutkainen. Vanhempien näet täytyy suhteessaan lapsiin järkevinä, vakaantuneina, varmoja tapoja ja normeja edustavina aikuisina korostaa aikuisenrooliensa. (Pulkkinen 1997, 75.)

Oikeanlainen aikuisten asennoituminen lapsiin kasvatuksellisesti ei ole sitä, että lapsen tieltä poistetaan kaikki esteet, vaan sitä, että lasta autetaan omin neu- voin ylittämään eteen tulevia vaikeuksia. Tämä edellyttää meiltä aikuisilta kykyä asettua lapsen olotilaan. Kaikesta aikuisten kasvatuksesta huolimatta sukupol- vien vastakohta on historiallinen tosiasia, jota ei voi poistaa. Edistys perustuu siihen, että kulloinenkin nuori polvi toteuttaa omia ihanteitaan vanhemman su- kupolven kuitenkin luovuttamatta; nuori polvi nimittäin aina vahvistuu van- hemman vastustuksesta. (Roos & Hoikkala 1998, 45.)

Tulevaisuuden moniarvoisessa yhteiskunnassa ei ole enää selkeää vallitseviin normeihin perustuvaa toimintakulttuuria, vaan yksilö joutuu yhä enemmän te- kemään ratkaisunsa oman arvomaailmansa pohjalta. Tämä edellyttää omien arvojen tiedostamista, kykyä eettiseen pohdintaan sekä kykyä toimia rohkeasti

omien näkemysten suuntaisesti. Samalla on kuitenkin kyettävä jättämään tilaa toisille toimia. Moraalinen vastuu ja toisen edun huomioonottaminen on keskeistä oman päämäärän löytämiselle. Yksilön moraalikehityksen perusta on lapsuudessa ja tunnetaitojen kehittämisessä ja sen ehtona on kasvattajan ja kasvatettavan välinen aito vuorovaikutus ja kasvatuksen kokemus. (Helve 1993, 26.)

Nuorilla on tapana minimoida aikuinen elämästään ja aikuiset helposti luovuttavat nuorten edessä. Nuoret rakentavat itselleen elämäntilanteita, joista aikuiset helposti kuvittelevat etteivät nuoret tarvitse heitä. Todellisuudessa nuoret tarvitsevat rinnalleen vastuullisia aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita ja ottavat kantaa nuorten tärkeisiin asioihin ja kuuntelevat. Nuorille on tärkeää, että he pääsevät osallisiksi asioihin. (Jaakkola 1997, 5.)

6.1 Vanhemman rooli aikuisuuteen saattamisessa

Vanhemmuutta määrittelevät useat eri tekijät ja niinpä vanhempana toimimiseen sekä sen seurauksena lapsen kehitykseen vaikuttavat vanhemman oma persoonallisuus, vanhemman sosiaaliset verkostot sekä työ. Näin lastenkasvatus voidaan ymmärtää moninaiseksi vanhemmuuden kautta välittyviksi vaikutuksiksi. Vanhempien keskeisenä tehtävänä nähdään lapsen mukauttaminen ympärillä vallitseviin odotuksiin samalla kuitenkin ylläpitäen lapsen yksilöllisyyttä. Baumrindin esittämä lastenkasvatuskäytäntöjen jaottelu on yksi tunnetuimmista. Siinä kasvatuskäytännöt jaetaan kolmeen osaan; auktoritatiiviseen, määräilevään sekä sallivaan kasvatukseen. (Pulkkinen 1997, 79.)

Auktoritatiivinen kasvatus korostaa tottelevaisuutta ja vanhempien kykyä pitää ”lapsen tahto omassa taskussaan”. Auktoritatiiviset vanhemmat rohkaisevat lapsiaan omien ajatustensa ilmaisemiseen, mutta tekevät kuitenkin lopulliset ratkaisut itse. Vanhemmat käyttävät lujaa kontrollia osoittaakseen eron itsensä ja lastensa välillä, mutta eivät kahlitse lapsiaan rajoituksilla. Vanhemmat pyrkivät pitämään kiinni lapsilleen antamista lupauksista, myönteisesti kannustavat ja suorien käskyjen sijaan suosivat ehdotuksia. (Pulkkinen 1997, 80.)

Määräilevät vanhemmat kontrolloivat ja arvioivat lapsiaan usein joko uskontoon tai maalliseen auktoriteettiin perustuvien käyttäytymisstandardien perusteella. Tällaiset vanhemmat pitävät tottelevaisuutta hyveenä, suosivat pakottamista ja rankaisuvia keinoja hillitäkseen lapsen omaa tahtoa, joka on ristiriidassa vanhemman näkemyksen kanssa. He korostavat lapsilleen sovinnaisia arvoja kuten työtä tai uskontoa, auktoriteettien kunnioittamista sekä järjestyksen ja perinteiden säilyttämistä. Määräilevä kasvatustyyli ilmenee suorina käskyinä, nuhteluna, fyysisenä pakottamisena ja lapsen toiminnan keskeyttämisenä. (Pulkinen 1997, 80.)

Sallivat vanhemmat kontrolloivat lapsiaan vähän, eivätkä vaadi lapseltaan tämän kehitystason edellyttämää kypsyyttä. He antavat lapsensa säädellä oman toimintansa vapaasti eivätkä vaadi lastaan noudattamaan ulkoisia standardeja. Salliva kasvatustyyli jaotellaan kahdeksi tyypiksi, hemmotteluksi ja laiminlyönniksi. Hemmottelivat vanhemmat ovat hyväksyviä ja lapsikeskeisiä, reagoivat lapsen tarpeisiin, mutta vaativat vähän. Laiminlyövät vanhemmat eivät reagoi lapsen tarpeisiin eivätkä ole vaativia. Lapsen tekemiset, poissaolot kotoa ja lapsen mielipiteet ovat asioita, joista laiminlyövät vanhemmat eivät tiedä mitään. Laiminlyöntiä voi esiintyä myös äärimmäisen negatiivisessa muodossa, kuten lapsen fyysisten perustarpeiden huomiotta jättämisenä, mikä näin uusavuttomien valtakaudella ei herätä riittävästi huomiota. (Pulkinen 1997, 80-81.)

Lapsi oppii suuren joukon asioita toisten käyttäytymistä jäljittelemällä. Mallit voivat vaikutukseltaan olla itsehallintaa lisääviä tai heikentäviä. Kasvatuksella lasta voidaan ohjata ristiriitatilanteissa itsehallintaan, joka sisältää sekä itsehillinnän että sosiaalisen kognition eli kyvyn ymmärtää muiden ihmisten näkökulmia. Itsehallinta voi ilmetä joko passiivisessa mukautumisessa tai harkitsevassa toiminnallisuudessa, jonka etu on siinä ettei se tukahduta yksilön tarpeiden ilmaisua, vaan sovittaa ne yhteen muiden ihmisten tarpeiden kanssa. Kaikkein vaikuttavimmat mallit lapsi saa vanhemmiltaan, joista hän on riippuvainen ja joita hän ihailee. Vanhemmat voivat käyttää mallin valtaansa lapsen eduksi opettamalla hänelle omalla käytöksellään harkitsevaa ja toisia huomioon ottavaa suhtautumistapaa. Vanhemmat voivat myös olla välinpitämättömiä ja siirtää lapsiinsa oman käyttäytymisensä kielteiset piirteet valikoimattomasti. Mallin vallan

harkittu käyttö on osa ohjaavaa kasvatusta, piittaamattomuus on taas osa itsestä kasvatusilmastoa. (Pulkkinen 1997, 88.)

Näköpiirissä ei ole havaittavissa merkkejä siitä, että perheen asemaa lasten kasvatuksen suhteen kumottaisiin, vaikka kasvatustehtävä koskettaa nykyään useita perheen ulkopuolisiakin instituutioita. Perheellä on tiettyjä ainutlaatuisuuteen rinnastettavia etuuksia muihin instansseihin nähden. Ensinnäkin biologinen pohja melko varmasti lisää vanhempien motivaatiota huolehtia jälkeläisistään. Toiseksi lapsi saa enemmän hoivaa ja yksilöllisempää huolenpitoa pienemmässä piirissä kuin suuressa laitoksessa. Kolmantena etuutena nähdään perheen pysyvyys, vaikkakin se perustuu puolisoiden väliseen kiintymykseen. Suurissa laitoksissa henkilökunta vaihtuu usein. (Lyytinen ym. 1995, 156.)

Suomalainen yhteiskunta koki 1960–1970 luvulla rajun rakennemuutoksen maatalousyhteiskunnasta teollisuus- ja palveluyhteiskunnaksi. Tämän kehityksen myötä monet perheet joutuivat vaihtamaan elinympäristöään, jolloin muutettiin maaseudun kehitysalueilta työpaikkojen toiveessa teollisuus-Suomen kaupunkeihin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. Kasvu oli poikkeuksellisen nopeaa. Yhteiskunnan rakennemuutos ja voimakas kehitys ei voinut olla vaikuttamatta suomalaisten koko elinympäristöön ja elämäntapaan. (Helve 1987, 62.)

Tänä päivänä on havaittavissa muutamissa perheissä perhe-elämisen mallien sumentumisen. Aikaisemmin miehellä, vaimolla ja lapsilla oli ainakin periaatteessa selvä paikka. 1960 –luvulla yhteiskunnan kokiessa suurimmat muutokset, myös perinteiset perhemallit murtuivat ja nyt ollaan tilanteessa, jossa joudutaan miettimään, miten tätä päivää eletäisiin. Työnjako perheen sisällä, nyt kun naiset ovat yhä enemmän sidoksissa työhönsä, lasten kasvatusta ja rajojen asettaminen ovat nykyäänkin ajankohtaisia perhekysymyksiä. Ongelmana on, että vanhemmilla on vähän aikaa toisilleen ja kosketuspinta lasten elämään jää ajallisesti aika lyhyeksi. Lasten harrastukset ja kaveriporukat vievät oman aikansa, yhteistä aikaa joudutaan järjestämään, luontevasti sitä ei synny. Jos työ vie kaiken ajan ja tarmon, eikä kotiin jää voimavaroja, pienetkin ongelmat voivat saada kohtuuttoman isot mittasuhteet.

Jokainen tapahtuma, jossa vanhemmat ja lapset ovat yhdessä, on merkittävä heidän keskinäisen suhteensa osana. Lapseen vaikuttaa vanhempien avoin käyttäytyminen ja se, mitä vanhempien tietoisessa tai tiedostamattomassa mielessä tapahtuu. Se kaikki antaa lapselle viitteitä, joihin hän perustaa käsityksensä itsestään ja maailmastaan. Lapsi tarkkailee ja tutkii vanhempiaan jatkuvasti nähdäkseen, mitä he tekevät ja kuinka he sen tekevät ja millaisia avoimesti ilmaistuja, kiisteltäviä tai torjuttuja tunteita heidän tekemiinsä liittyy. Näin vanhemmat näyttävät lapselle, millainen ihminen on ja miten hän toimii. (Bettelheim 1987, 64.)

Kasvatus on kasvuun vaikuttamista, pyrkimystä kartoittaa tarpeelliset toimenpiteet ja antaa tarvittava tuki myönteiselle ja monipuolisin valmiuksin varustetulle ihmiselle. Se on aktiivista mukanaoloa kasvatettavan puolella, mutta myös jatkuvaa itsensä kasvattamista.

6.2 Koulumaailma ja askeleet kohti aikuisuutta

Kodin ja perheen vaikutus lapsen kehitykseen on monin tavoin hyvin voimakas. Ympäristövaikutukset ovat joskus hienovaraisia ja mutkikkaita, toisinaan taas yksinkertaisempia ja ilmeisempiä, jopa ainutlaatuisia. Ne heijastavat paikallisia alakulttuurin tai kansallisia normeja, arvoja ja ideologioita. Toisaalta koulun vaikutus on vähintään yhtä voimakas, mutta se on vaikeammin havaittavissa. Tämä johtuu osittain kouluympäristöjen samankaltaisuudesta verrattaessa erilaisiin kotiympäristöihin.

Koulun kasvatustavoitteet valitaan arvopäämäärien perusteella. Kasvatuksen menetelmät puolestaan valitaan siten, että ne vastaisivat yhteisössä sillä hetkellä vallitsevia arvoja ja kehittäisivät lasten arvomaailmaa haluttuun suuntaan. (Heinonen 1982, 155.) Kasvatus liittyy kiinteästi arvoihin – se on toisaalta arvoja luova, toisaalta arvoja välittävä ja toteuttava. Arvot vaikuttavat kaikkien pedagogisten päätösten taustalla. (Hirsjärvi 1977, 44.) Voidaankin todeta koululla olevan merkittävä vaikutus lapsen arvomaailman kehittymiseen, koska opetustyö on kauttaaltaan sidoksissa arvoihin.

Koulu on suuri vaikuttaja ja keskeinen kasvattaja vähintään yhdeksän vuoden ajan. Koulussa syntyvät säännöt ja käyttäytymismallit ovat heijastusta yhteiskunnastamme. Siellä kärjistyvät esimerkiksi mainonnan luomat tarpeet ja mallit muodiksi ja ihanteeksi. Siellä myös vähemmän yleiset, ystävällisemmät kanssakäymisen tavat saavat väistyä tehokkaampien ja näkyvämpien tieltä. Tehokkuus ja kiireinen aikataulu leimaavat koulun arkipäivää. Lasten kasvattamiseen, luonnolliseen kanssakäymiseen jää yhä vähemmän aikaa. Se joka eniten tarvitsisi henkilökohtaisia, lämpimiä ystävyysuhteita koulussa ja jonka kotiasiat ovat huonosti, hukkuu koulussa helposti massaan. (Helve 1993, 13.)

Koululuokan sosiaalipsykologisten olosuhteiden pedagogiset seuraukset ovat ilmeiset. Itse luokkaan kuulumisen tunteella on lapsen elämässä suuri merkitys. Peruskoulun ajan lapsia tulisi pyrkiä kasvattamaan rehellisyyteen, parempaan toistensa huomioon ottamiseen, vastuuseen työ- ja elinympäristöstä, omaaloitteisuuteen ja niin edelleen. Näin koulu pystyisi peruskoulun ajan arvioimaan omaa kasvatustyötään ja kuinka hyvin se on onnistunut omassa kasvatustyössään. Tämä vaatisi koululta suunnitelmallisuutta, keinoja joilla tavoite saavutetaisiin, koulun ilmapiirinkin analysointia, mutta näin koulutyölle asetettaisiin tavoite, joka todellisuudessa olisi vaatimus johon tulisi yltää tiedollisen osaamisen lisäksi. Koulu ei omaa ihmiskäsitystä jota se kasvatuksellaan tukisi. Se ei yleensä kasvata, sanan myönteisessä merkityksessä, se vain opettaa. Koulusta saatavat mallit ihmissuhteille sisältävät enemmän kielteisiä kuin myönteisiä ominaisuuksia. Koulussa vallitsee vahvemman oikeus ja sen oikeuden mukaan tuoman moraalien mukainen käyttäytymistapa. Koulujen tunneilmastoa kuvaillaan köyhäksi eikä se ole altis lämpimille ihmissuhteille ja ystävyydelle. Yhteistyö koulun ja kodin välillä on muodollista ja suurissa kokouksissa toteutuvaa, kontaktien otot koulusta rajoittuvat negatiivisiin viesteihin, yhteydessä ollaan oppilaan kotiin kärkkäimmin ongelmatilanteissa. (Böök 1979, 90.)

Tällä hetkellä nyky-yhteiskunnan luomassa ristiaallokossa kamppailevaa oppilasta koulu ei vielä kykene auttamaan, koska kasvatusinstituutiot toimivat edelleen teollisen mallin pohjalta. Koulu ei tuota murroksensietokykyä vaan mielikuvaa vanhasta teollisesta yhteiskunnasta. Kehitystä edellä mainitun Böökin antamaan kritiikkiin koulukulttuuria kohtaan on kuitenkin tapahtunut. Osa opettajista ja vanhemmista ovat jo havahtuneet ja reagoineet. On huomattu, että tie-

don lisäksi lapsille ja nuorille tulee korostaa oman toiminnan ja vuorovaikutuksen merkitystä.

Opettajan rooli on ollut hyvin erilainen eri vuosikymmeninä. 80 -luvun opettajaa luonnehdittiin tutkivaksi, reflektiiviseksi ja humanistiseksi opettajaksi, kun taas 90 -luvun opettaja nähtiin kulttuurityöntekijänä luokkassaan. Vaikka koulu korostaa kulttuurin siirtämistä, se ei saa laiminlyödä oppilaan identiteetin kehittämistä ja vahvistamista. Oppiminen perustuu nykyään pääasiassa tietojen ja taitojen jäljittelyyn eikä omatoimisuutta, itsenäisyyttä, päättelyä, vertailua ja kykyä tehdä valintoja kehittävää toimintaa ole riittävästi. (Karhu & Kiiveri 1997, 28-29.)

Yksittäisen oppilaan itsetunto on kohtalonomaisesti yhteydessä koko kouluyhteisössä toimivien ihmisten itsetuntoon, ennen kaikkea opettajan itsearvostukseen. Opettaja vaikuttaa oppilaan itsetunnon muodostumiseen luokkaan luomansa ilmapiirin, oppilaiden ryhmittelyn, päätöksen tekemisen sekä palkitsemis- ja rankaisumenettelyjen kautta. Kunnioittava, huolenpitoa ja hyväksyntää sisältävä ilmapiiri osoittaa oppilaalle, että hän on arvokas. Tämä johtaa myönteiseen minäkäsitykseen. Opettajan oppilaaseen kohdistamat odotukset heijastuvat muun muassa oppilailta saadussa palautteessa. (Korpinen 1996, 20–22.)

Opettajat kasvattavat lapsista tulevaisuuden vaikuttajia ja tekijöitä. Opettajien tulee huomata tekemisiensä vaikutuksien ulottuvuuden myös lasten tulevaisuuteen. Koulun tärkeänä tehtävänä on ohjata lapsia ymmärtämään ja hahmottamaan tulevaisuuden merkitys. Opettaja toimii ympäröivän todellisuuden ja tulevaisuutta hapuilevien lasten eräänä välikappaleena, heijastaen omaa tulevaisuudenkuvaansa myös lapsiin. Opettajat ovat siis tulevaisuuden tekijöitä riippumatta siitä tiedostavatko he sen itse. (Luukkainen 1998, 7.) Opettajan tulee elää ajan hermolla ja tarkkailla ympäristöään. Tämän vuoksi on katsottava luokkahuoneen ja koulun ulkopuolelle, jotta ymmärtäisi paremmin nykypäivän oppilasta ja osaisi tulkita nuoren elämää.

Tämän päivän yhteiskunnassa opettajan tehtävänä katsotaan hyvin usein olevan yhä kaoottisemmaksi muuttuvan maailman sekä tulevaisuuttaan etsivän lapsen ja nuoren todellisuuden tasoittaminen. Opettaja ei voi syöttää omia käsityksiään tulevaisuudesta oppilailleen, mutta hän voi avartaa ja jäsentää lasten

käsityksiä tulevaisuudesta. Opettajat toimivat äärimmäisen vastuullisessa tehtävässä.

Emme haluaisi olla ylikriittisiä koulua, koulutusta emmekä varsinkaan opettajia kohtaan, koska koulurintamalla tehdään paljon töitä tilanteen muuttamiseksi. Koulussa ei vain ole kehittynyt sellaisia käytäntöjä, jotka kääntäisivät rikkinäisiä tulevaisuudenkuvia realistisemmiksi ja antaisivat tarvittavia eväitä elämää varten. Haluaisimme nähdä koulun avoimena, joustavana, ei vain tietoa korostavana, vaan myös tiedonhalua herättävänä ja kansalaisvalmiuksia vahvistavana järjestelmänä. Luukkainen (1997) käyttää koulutyöstä ilmaisua ”tulevaisuutta koskeva rakennustyö”, koska työn tulokset näkyvät vasta vuosikymmenten päästä. Emme voi rakentaa varmaa tulevaisuutta, mutta on tärkeää olla tällä hetkellä tasapainoinen ja luottaa omiin mahdollisuuksiin. Kun tiedämme, mitä ja miksi haluamme jotain, saa toimintamme tavoitteellisuutta ja mielekkyyttä. Lapset ja nuorena henkinen kehitys on herkimmillään ja voimakkaimmillaan, jota ympäröivien aikuisten ja opettajien tulee tukea ja taata sen jatkumista läpi nuoren elämän.

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusmenetelmä

Tähän tutkimukseen osallistujat olivat peruskoulun ala-asteen kuudennen luokan oppilaita. Oppilaiden keski-ikä oli hyvin lähellä 12 ikävuotta. 12- vuotiaat ovat myöhäislapsia tai oikeastaan nykyisin varhaisnuoria. Tutkimus toteutettiin varsin laajasti, kyselyyn osallistui 12 ala-astetta ja 245 oppilasta. Pääosa nuorisotutkimuksesta on suunnattu yläasteikäisiin ja jonkin verran tutkimusta on myös laajennettu lapsen varhaisimpiin ikävuosiin. Mielestämme varhaisnuoret ovat jääneet tutkimuksissa kuitenkin taka-alalle, minkä vuoksi tässä tutkimuksessa päädyimme tutkimaan varhaisnuorten käsityksiä. Tutkimuksemme kannalta on ollut välttämätöntä kuvailla teoriaosassa sekä lapsuuden että nuoruuden keskeisiä piirteitä.

Aineiston keruu menetelmänä käytettiin kyselylomaketta, sillä tarkoituksena oli selvittää laajasti kuudesluokkalaisten käsityksiä aikuisuudesta ja tulevaisuudesta, mitkä tekijät vaikuttavat varhaisnuorten käsitysten muodostumiseen ja kartoittaa heidän ajatuksiaan tulevaisuuden tuomista peloista ja toiveista. Tarkoitus oli saada tietoa laajalta joukolta, minkä vuoksi kysely sopi kartoittavaan tutkimusotteeseen ja mahdollisti riittävän suuren otoskoon.

Kyselylomake laadittiin teoriaosasta nousseiden käsitysten pohjalta. Kyselyssä pyrittiin esittämään varhaisnuorille konkreettisia ja heidän kokemusmaailmaansa sivuavia kysymyksiä. Lisäksi lomakkeen suunnittelussa käytettiin hyväksi opiskelijatovereilta saatua palautetta. Lomake esiteltiin kahdella 11-vuotiaalla varhaisnuorella, niistä saamiemme havaintojen ja palautteen perusteella joitakin kysymyksiä muokattiin selkeämmiksi ja joidenkin kysymysten muotoa muutettiin, esitetauksella selvitettiin myös lomakkeen täyttöön kuluvan ajan osuutta.

Puolet lomakkeen kysymyksistä oli strukturoituja, mutta mukana oli myös avoimia kysymyksiä tarkentamassa strukturoituja kysymyksiä sekä muutama pohdiskelevampaa vastausta vaativaa kohta. Kysymyksissä 1-4 pyydettiin taustatietoja varhaisnuoresta itsestään (sukupuoli, ikä, kotilääni, kotipaikkakunnan

asukasmäärä), koska aiemmissa nuorisotutkimuksissa on todettu olevan yhteyttä iällä ja sukupuolella nuoren käsitysten muotoutumiseen.

Kyselylomakkeen kuudennessa kysymyksessä parivertailua hyväksikäyttäen mitattiin kuudesluokkalaisten näkemyksiä ja pohdintoja aikuisen elämään liittyvien asioiden tärkeydestä. Kyseisessä tehtävässä nuori joutui valitsemaan omaa harkintaa käyttäen kahdesta asiasta hänen mielestään enemmän aikuisuuteen kuuluvan.

Yhdeksäs kysymys kyselylomakkeessa sisälsi mielipideväittämiä. Väittämiä oli kymmenen, joilla mitattiin kuudesluokkalaisten yksityiskohtaisempia käsityksiä aikuisuudesta. Väittämät muodostuivat aikuisuuden keskeisistä piirteistä, jotka ovat aikaisemmin tulleet esille Hoikkalan nuorisotutkimuksista. Väittämätaulukossa käytettiin jatkuvaa viisiportaista mielipiteitä mittaavaa asteikkoa (täysin, lähes, en osaa sanoa, jonkin verran, ei lainkaan samaa mieltä). (Hoikkala 1993, 240-243).

Vastausten käsittely aloitettiin tarkistamalla lomakkeet, ja muuttamalla kysymykset muuttujiksi, jolloin jokaiselle muuttujalle annettiin muuttuja-arvo. Näin kysymykset saatiin muokattua numeeriseen ja tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Tilastolliset analyysit suoritettiin SPSS ohjelmalla. Aineiston analysoinnissa lähdettiin liikkeelle frekvensseistä ja prosenteista. Menetelminä käytettiin jakaumia kuvaavia tunnuslukuja, ristiintaulukointeja ja parivertailua.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden arviointi on koko tutkimusprosessia koskeva kysymys. Tutkimuksen lukija voi arvioida tutkimuksen luotettavuutta, jos hän saa tarpeeksi selkeän kuvauksen koko prosessista. Syrjälän (1993, 129-131) mukaan selkeään kuvaukseen kuuluvat teoreettiset lähtökohdat, niiden liittyminen tutkimusongelmiin, tutkimushenkilöt ja -tilanne, aineiston keruu sekä tulkinnan periaatteet ja kulku. Olemme pyrkineet kuvaamaan ja selvittämään tutkimuksemme kulun mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta tutkimuksemme lukija voisi arvioida onnistumistamme luotettavuuden osoittamisessa.

Tieteellisen tutkimuksen tulisi sisältää mahdollisimman luotettavaa tietoa. Tämä ei tarkoita ehdotonta varmuutta, vaan ainoastaan sitä, että pyritään käyttämään sellaisia keinoja, joilla virheet voidaan parhaiten minimoida. (Karma 1987, 51.) Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata reliabiliteetin ja validiteetin avulla.

Tutkimushenkilöiksi valitsimme kuudennen luokan oppilaita, jotka ovat kaksitoistavuotiaina mielenkiintoisessa vaiheessa ajatellen aikuisuuskäsitteen kehittymistä. Yritimme valita mahdollisimman eri kokoisia paikkakuntia ja kouluja sekä panostimme myös maantieteelliseen hajontaan, osaksi valintaan vaikutti myös koulun opettajakunnan avoimuus ja halukkuus kyseiseen tutkimukseemme. Emme kuitenkaan pysty arvioimaan, miten tämä seikka vaikutti tutkimukseemme tuloksiin, koska emme tiedä oliko juuri näissä kouluissa panostettu esimerkiksi kasvatukseen joka tähdensi tulevaisuuteen ja aikuisuuteen. Oppilaat eivät olleet ennestään tuttuja tutkijoille. Voimmekin olettaa, etteivät tutkittavat tämän vuoksi vastanneet kysymyksiin niin kuin kuvittelisivat oman opettajan haluavan. Toisaalta vastaamatta jättäminen voi olla helpompaa vieraille kuin tutulle tutkijalle, koska miellyttämisen tarvetta ei välttämättä ole. Tutkittavat vastasivat nimettömänä, ainoastaan sukupuoli, ikä, asuinpaikka ja sen asukasmäärä haluttiin tietää taustatietoina, oletamme että vastaaminen oli vapaampaa. Henkilöllisyydet jäivät siis tuntemattomiksi.

Mittarin reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustuloksen toistettavuutta, kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mitä vähemmän mittaustuloksissa on sattumanvaraisuutta, sitä parempi reliabiliteetti on. Tutkimuksen eri osioiden sisäistä yhteneväisyyttä voidaan kuvata reliabiliteetilla. Sen avulla arvioidaan osioiden suhdetta toisiinsa eli ovatko vastaajat vastanneet kysymyksiin samansuuntaisesti. Jos tutkimuksessa ilmenee satunnaisvirhe, voivat muuttujien varianssit olla todellisuutta korkeampia, ja tutkimuksen välisten muuttujien korrelaatiot pienenevät. Satunnaisvirheitä voi syntyä esimerkiksi, kun kyselyyn vastaaja muistaa jonkin asian väärin, ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuin tutkija tai merkitsee vastauksen väärin. Virheitä saattaa tulla myös koodatessa vastauksia tietokoneelle. Käytettyjen mittarien reliabiliteettia on tärkeä arvioida, jotta sen vaikutuksia kyettäisiin tarkastelemaan. Reliabiliteetin arvo vaihtelee välillä 0-1. Mitä lähempänä luku on yhtä, sitä yhteneväisempi mittari on, eli mittarissa

esiintyy vähemmän satunnaisvirheitä. (Karma 1987, 54; Tähtinen 1993, 120; Uusitalo 1991, 84; Valkonen 1981, 56, 65.)

Tutkimuksen reliabiliteettia pyrittiin kohottamaan tekemällä kyselykaavake mahdollisimman selkeäksi täyttää. Osa kyselykaavakkeen kysymyksistä pohjautui aikaisemmin tehdyn ja testatun nuorisotutkimuksen väittämiin (kyselykaavakkeen kysymys numero 6). Tutkimuksen reliabiliteettia pyrittiin kohottamaan olemalla etukäteen henkilökohtaisesti yhteydessä kaavakkeen täyttötilanteissa valvoviin luokanvalvojiin, heille annettiin sekä suullisesti että kirjallisesti kyselykaavakkeiden mukana täyttöohjeet. Tutkimuksen reliabiliteettia kohotti myös kyselykaavakkeen esitestaus. Satunnaisvirheitä pyrittiin poistamaan ja vähentämään aineistoa tietokoneelle tallennettaessa sillä, että kaksi ihmistä oli koodauksessa mukana.

Tutkimuksemme reliabilisuus olisi lisääntynyt uusintamittauksilla. Tähän ei kuitenkaan ajan puutteen vuoksi ollut mahdollisuutta. Aikuinen tutkija ei myöskään voi päästä aina täysin selville lasten ajatusmaailmasta ja siitä miten lapsi jonkin asian tai kysymyksen ymmärtää. Ajatus- ja kokemusmaailma ja mielikuvitus voivat olla niin eri tasolla.

Validiteetti tarkoittaa mittarin kykyä mitata sitä, mitä on tarkoituskin. Se ilmaisee, missä määrin tutkimustulokset vastaavat todellisuutta eli onko tutkittava otos antanut todenmukaisen kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Reliabiliteetti on validiteetin edellytys. Ulkoisessa luotettavuudessa voi esiintyä systemaattisia tai satunnaisvirheitä. Systemaattisissa virheissä otos on epäedustava ja harhaanjohtava, koska se ei välttämättä kata koko perusjoukkoa, tai siinä ilmenee katoa. Satunnaisvirhe ilmenee, jos tutkimusjoukko on liian pieni. Otoksen ollessa liian pieni se ei välttämättä ole tutkimuksellisesti luotettava, joten siitä ei voi tehdä yleistyksiä. (Karma 1987, 58; Uusitalo 1991, 84-85; Valkonen 1981, 67-68, 77-79.)

Ulkoisen validiteetti kertoo mittauskohteen edustavuudesta, tutkitun aineiston suhteesta perusjoukkoon eli ulkoisen validiteetin tehtävänä on selvittää miten mitattuja ja analysoituja tutkimustuloksia voidaan laajemmin yleistää (Erätuuli ym. 1994, 99).

Tutkimuksen validiteettia pyrittiin parantamaan metodin luottamuksellisuudella, jota korostettiin suullisesti ohjeita annettaessa. Lisäksi oppilaille annettiin mahdollisuus tarvittaessa kesken testauksen kysyä luokanvalvojaltaan neuvoa mahdollisissa epäselvissä kohdissa. Esimittauksen avulla kyselylomaketta tarkennettiin, mikä lisäsi validiteettia. Arviointiasteikko laadittiin viisiasteiseksi, jotta tutkimustulokset antavat tarkemman kuvauksen tutkittavasta asiasta. Kyselylomakkeen pituus pyrittiin tekemään siten, että vastaajien mielenkiinto säilyisi. Tätä tehostettiin asettelemalla viimeisen kysymyksen vastausvaihtoehdot toisista poikkeuksellisella tavalla. Henkilökohtainen yhteydenotto luokanvalvojiin takasi sen, että vastausprosentiksi tuli 89%, mikä selkeästi parantaa tutkimuksen validiteettia. Tutkimukseen osallistuneista 48 % oli tyttöjä ja poikien osuus oli 52 %. Näin tutkimuksemme ulkoista validiteettia parantaa kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien lähes yhtä suuri määrä.

Tässä tutkimuksessa validiutta eli pätevyyttä heikensi laajat ja tulevaisuuteen painottuvat kysymykset, joita oli kenties vaikea nopeasti hahmottaa. Pätevyyden negatiivisesti vaikutti myös eräiden käsitteiden ongelmallisuus ja kyky katella asioita pitkällä tähtäimellä eteenpäin. Tutkimuksemme tuloksia ei voi suoranaisesti yleistää, sillä suuresta otoksesta huolimatta Etelä-Suomen läänin kuudesluokkalaisten ei ollut otoksessa mukana.

7.3 Tutkimusongelmat

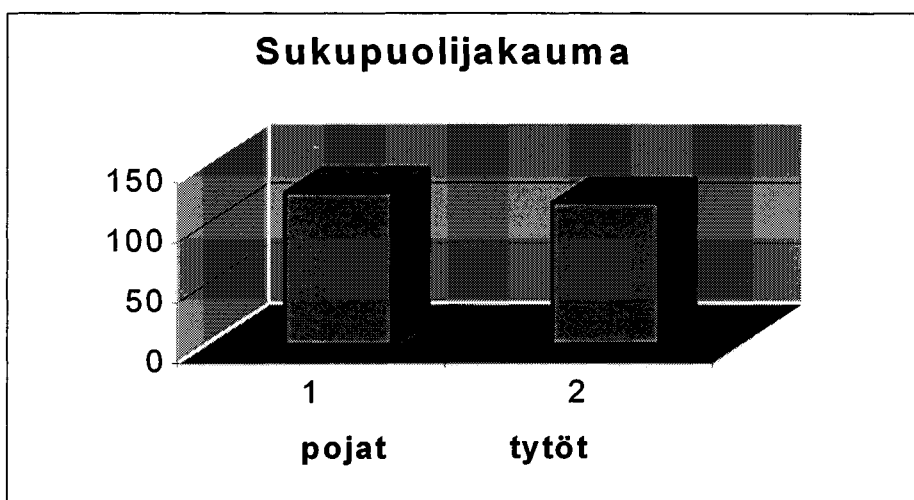
Tutkimuksemme lähtökohta on hyvin käytännön läheinen eli se arkitodellisuus, jossa kuudesluokkalainen tänä päivänä elää. Tutkimusongelmat liittyvät niihin ilmiöihin, joita nykypäivän elämässä on aikuisuuteen liittyen nostettu esille hyvinkin vilkkaiden julkisten keskustelujen mukana. Tarkoitus on kartoittaa sitä millaisena kuudesluokkalainen näkee aikuisuuden, mitä se sisältää. Lisäksi tarkoituksena on hahmottaa sitä kuvaa millaista aikuisuuden tulevaisuutta voimme varhaisnuorten osalta odottaa. Tavoitteena on etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millainen on kuudesluokkalaisten käsitys aikuisuudesta?
 - 1.1 Milloin ihmisestä tulee aikuinen?

- 1.2 Mitä asioita aikuisuuteen kuuluu?
2. Maantieteellisen sijainnin ja sukupuolen vaikutus kuudesluokkalaisten käsityksiin aikuisuudesta.
3. Miten kuudesluokkalaiset kokevat tulevaisuutensa aikuisena?
 - 3.1 Mitä he omalta aikuisuudeltaan toivovat?
 - 3.2 Millaisia pelkoja ja ongelmia heillä on ajateltaessa tulevaisuutta aikuisena?
 - 3.3 Tavoittelevatko kuudesluokkalaiset vanhempiensa kaltaista aikuisuutta?

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen kohderyhmänä oli peruskoulun ala-asteen kuudennen luokan oppilaat. Otokseen valittiin oppilaita seuraavilta paikkakunnilta; Imatra, Kaustinen, Keuruu, Kiiminki, Kilpisjärvi, Kuusamo, Lempäälä, Nivala, Piippola, Tampere ja Äkäslompolo. Otokseen osallistui 245 oppilasta, joista tyttöjä oli 118 (48 % koehenkilöistä) ja poikia 127 (52 % koehenkilöistä). Tämä sukupuolijakauma oli yllättävän tasainen verrattuna suhteellisen suureen otokseen. Sukupuolella ei kuitenkaan näyttänyt olevan merkitystä kuudesluokkalaisten aikuisuuskäsityksen muodostumiseen.

KUVIO 2. Vastaajien jakauma sukupuolittain.

8.1 Kuudesluokkalaisten käsityksiä aikuisuudesta

Tutkimuksen koehenkilöistä 65 % oli sitä mieltä, että ihminen saavuttaa aikuisuuden 18 -vuotiaana. 15 % vastaajista katsoi aikuisiän alkavan 20 ikävuodesta ja vain 6 % piti jo 16 -vuotiasta aikuisena. Loppujen koehenkilöiden aikuisiän saavuttaminen ikävuosittain jakaantui suhteellisen tasaisesti 13-30 ikävuoteen (ks kuvio 3).

Oli odotettavaa todeta juuri näiden ikävuosien esiin tuleminen, sillä kyseisiin ikävuosiin kytkeytyy merkittäviä tapahtumia. Suomen laki takaa 18 -vuotiaalle tiettyjä oikeuksia tehden nuoresta laillisesti täysivaltaisen. 18 -vuotias saa suorittaa ajokortin, pääsee ravintolaan, saa ostaa päihteitä ja saa avioliitto-

oikeuden. 18 -vuotiaana nuoresta kapinallisesta kasvaa aikuinen, jonka mielipidettä kenties kuunnellaan enemmän, hän saa lainmukaisen äänioikeuden ja mahdollisuuden vaikuttaa koko yhteiskuntaa koskeviin päätöksiin.

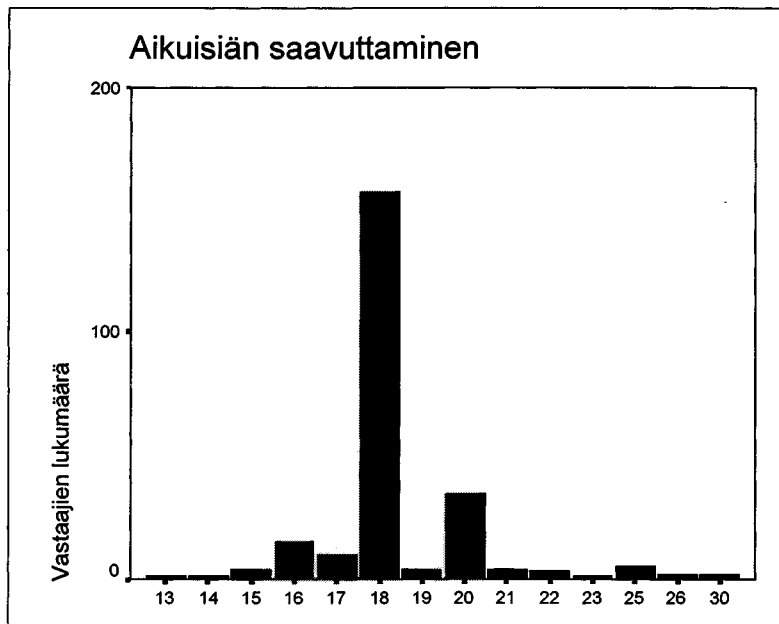
20 -vuotiaana aikuisuuden saavuttaminen selittyy erityisesti sillä, että kyseisessä iässä perinteisen koulunkäynnin katsotaan päättyvän ylioppilas- tai ammattitutkinnon saavuttamiseen. Suomessa näitä saavutuksia arvostetaan muihin tutkintoihin nähden korostuneesti. Monessa perheessä vanhemmat katsovat oman kasvatustyönsä päättyneeksi ja nuoren saattaminen aikuisuuteen on toteutunut. Tällainen kehittyminen kohti aikuisuutta nousi esille muutamissa seuraavanlaisissa vastauksissa;

"Kykenee eri asioihin kuin nuoret ja se merkitsee, että korvien välissä tapahtuu"

"20 vuotiaana kun oon ylioppilas ja saan muuttaa pois kotoa"

Joillekin nuorille aikuisiän saavuttaminen konkretisoitui ajo-oikeuteen kevytmoottoripyörällä ja traktorilla, pakollisen oppivelvollisuuden päättymiseen sekä rippikoulun käymiseen. Nämä kytkeytyvät 16 ikävuoteen.

Rippikoulun tuleminen osaksi suomalaista kulttuuria muutti radikaalisti nuoren asemaa. Rippikoulun myötä tuli selvä raja aikuisuuden ja nuoruuden välille, kun se aikaisemmin oli ollut häilyvä ja eri yhteisöjen normeista riippuva. Rippikoulu jakoi nuoret kolmeen eri asemaan: rippikoulua käymättömiin, rippikoulussa oleviin ja rippikoulun käyneisiin. Rippikoulun käynyt tosin luokiteltiin jo aikuiseksi ainakin oikeuksiensa, naimaluvan puolesta. (Heiskanen & Mitchell 1985, 43.)

KUVIO 3. Aikuisiän saavuttaminen ikävuosissa.

Tutkittavien aikuiskuvaa selvitettiin kyselykaavakkeen kohdassa kahdeksan (liite 1), jossa tutkittavia pyydettiin kuvailemaan aikuisuutta omin sanoin. Tutkittavien kuvaukset aikuisuudesta luokiteltiin kolmeen kuvauskategoriaan. Luokittelun perustaksi valitsimme vastauksien sisällön eli miten kuudesluokkalaiset kuvaavat aikuisuuden.

Erilaiset kuvauskategoriat olivat:

- A. Aikuisuuden ulkoinen olemus ja aikuisen luonteenpiirteet
- B. Aikuisuuteen liittyvät sosiaaliset suhteet
- C. Toimeentuloon liittyvät kuvaukset

A. Aikuisuuden ulkoisen olemuksen ja aikuisen luonteenpiirteiden kuvaaminen

Tämän kuvauskategorian vastaajat olivat tasaisesti sekä tyttöjä ja poikia, sukupuolella ei ollut vaikutusta vastausten sisältöihin. Kuvaukset olivat suhteellisen laajoja ja yhteneväisiä. Yllättävän harva kiinnitti huomiota aikuisen ulkonäköön ja siitä huolehtimiseen. Ulkoisen olemuksen kuvauksissa korostui konkreettisten aikuisuuteen liittyvien asioiden esiin tuominen, kuten auton, talon ja kotieläimien omistaminen;

"Aikuisuus on oma koti, auto ja mies, ehkä perhe ja kaikki on hyvin."

Aikuisuuden tyypillisenä luonteenpiirteenä kuudesluokkalaiset näkivät järkevän aikuisen, joka osaa tehdä valintoja ja tulevaisuuden suunnitelmia;

"Uskottavuus, rehellisyys, on viisas eikä tee typeryyksiä, huolehtii lapsista ja ei petä toisen luottamusta."

"Vastuuta, päämäärien asettamista, luottamusta, perhe, moraaliarvojen asettamista yms"

Osalla vastaajista aikuisuuteen liittyi negatiivisia kuvauksia, jotka kuvasivat aikuisuuden tylsänä, kiireisenä ja stressaavana. Eräissä vastauksessa tuotiin esille aikuisuuteen liittyvä vanheneminen, eläkkeelle jääminen ja elämän päättyminen;

"Työtä, seksiä, parisuhde, lisää työtä, avioliitto, eläke ja kuolema."

"Ainakin rankkaa... voi olla paljon tärkeitä hommia, eikä ehdi pitämään hauskaa!"

Suomessa paljon nuorisotutkimusta tehnyt Tommi Hoikkala käsittelee aikuisuuden ilmenemismuotoja. Näitä ovat muun muassa järkevä, ajatteleva, kypsä, omatoiminen, itsestään huolehtiva, vastuuntuntoinen ja päämäärätietoinen aikuinen (Hoikkala 1993, 84).

B. Aikuisuuteen liittyvien sosiaalisten suhteiden kuvaaminen

Sosiaalisia suhteita aikuisuudessa kuvattiin positiivisesti. Aikuinen nähtiin toimijana, joka kantaa vastuuta itsestään ja perheestään. Useassa vastauksessa sosiaalisiin suhteisiin liitettiin parisuhteen muodostaminen ja lasten hankinta ja heidän kasvattaminen. Nuoruudessa koetut tärkeät ystävyysuhteet menettivät aikuisuudessa merkitystään ja sosiaalisissa suhteissa korostuivat lähipiirin; oman perheen, lasten ja sukulaisten tärkeys. Vaikka aikuinen elää sosiaalisesti tiiviissä ympäristössä, hänet nähtiin itsenäisenä yksilönä, jolla on oikeus päättää omista asioistaan. Seuraavanlaisissa kuvauksissa korostui aikuisen vastuun kantaminen, joka koettiin myös vapauttavana aikuisuuden piirteenä;

"Aikuisuus ei ole vain sitä, että muuttaa omaan asuntoon ja menee naimisiin, vaan että ei aina tarvitse pyytää joltain apua."

"Aikuisuus on itsestä ja lähimmäisistä huolehtimista."

"Se on sellaista että pitää hoitaa lapsia ja opettaa lapsia. Saa itse päättää elämästään ja on aviomies."

Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen kolmekymmentä vuotta jatkunut seurantatutkimus kansakoulun toisluokkalaisten vartumisesta aikuisiksi on antanut kattavan ja monipuolisen kuvan elämänkaaren muotoutumisesta ja sen kulminaatiovaiheista. Tämän "Lapsesta aikuiseksi"-projektin tuloksissa todettiin parisuhteen muotoutumisen olleen yksi tärkeimmistä aikuisuuden virstanpylväistä, kuten tässä tutkimuksessa nuoret kuvasivatkin. Pulkkinen tutkimuksen mukaan ainostaan viidennes tutkittavista elää aikuisuuttaan avoliitossa lasten kanssa. Yleistä kuitenkin on lasten lukumäärän kasvaessa parisuhteen virallistaminen avioliitolla. Tyypillisimmäksi lasten lukumääräksi perheessä muotoutuu kaksi lasta. (Pulkkinen 1997, 74.)

C. Toimeentuloon liittyvät kuvaukset

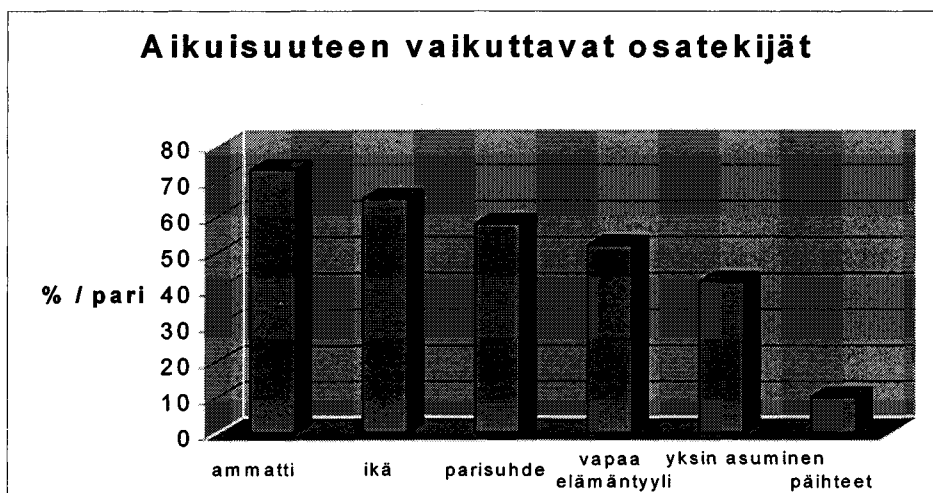
Yksilön tekojen hyväksyttävyyttä punnitseva moraalitietäminen määräytyy yleensä yhteiskunnan ideologioiden mukaan. Suomalaisen yhteiskunnan kolmen keskeisen ideologian voisi hypoteesinomaisesti väittää olevan kristinusko, sosialistinen työväenideologia sekä kaupallinen ideologia, joka pyrkii pelkkään taloudelliseen hyötyyn. Nämä ovat lähes jokaisen suomalaisen mielessä. (Nurmi 1991, 102.)

Kuvatessaan aikuisuutta ja toimeentuloa, useimmilla vastaajilla toimeentulo liittyi työntekoon ja rahan ansaitsemiseen. Työn tekeminen nähtiin välttämättömänä pakkona, jotta elämästä selviää ja saa laskunsa maksettua. Edelleen negatiivisena piirteenä toimeentulossa koettiin ainaiset rahahuolet. Seuraavassa kaksi esimerkkiä tämän tyyppin vastaajista;

"Sitä että käy töissä, hoitaa kotiaskareita ja on iso. Silloin kun on iso pitää hoitaa itse oma elantonsa/rahansa että ei osta mitään turhaa johon kuluu rahaa ja paljon."

”Töissä käyntiä, ruuan laittoa, raha-asioista murehtimista...”

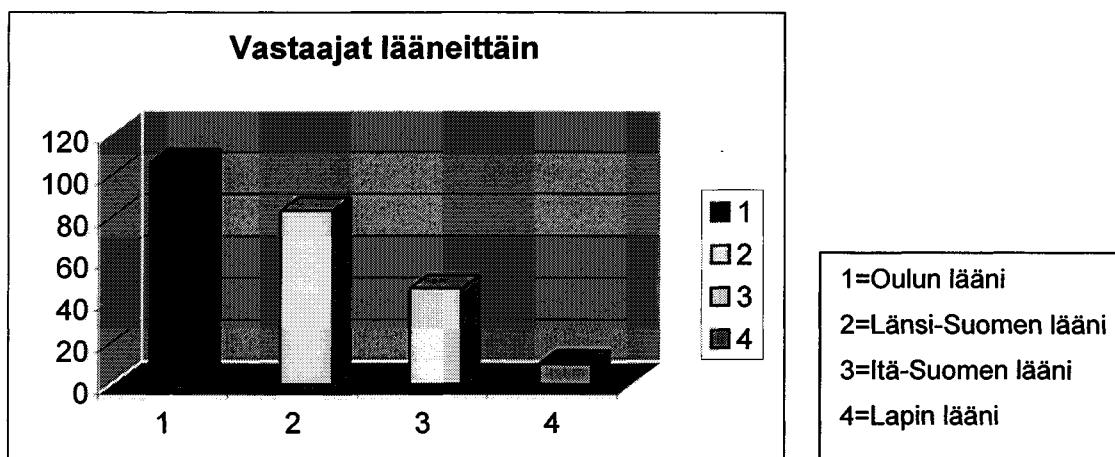
Kyselylomakkeen kysymyksellä numero kuusi tarkennettiin aikuisuuteen vaikuttavia osatekijöitä parivertailua hyväksikäyttäen. Eri osatekijöiden vastakkain asettelussa kolmeksi aikuisuuden vaikuttavimmaksi osatekijäksi nousivat ammatti, ikä ja parisuhde. Vastajaat kokivat toimeentulon ja ammatin kytkeytyvän voimakkaasti aikuisuuteen. Aikuisen yksi tärkeä tehtävä on saada työpaikka ja osoittaa sen myötä kuuluvansa yhteiskuntaan. Tämä edellyttää tiettyä ikää ja koulutusta, mikä tuli esille aikuisuuden kuvauksissa. Parisuhde koettiin kolmanneksi tärkeimmäksi osatekijäksi. Tällä hetkellä julkisuudessa käytyyn kovaan keskusteluun peilaten päihteiden osuus aikuisuuden osatekijänä jäi alle 10 prosenttiin. Voidaankin todeta osuuden olevan pieni muihin osatekijöihin verrattaessa. Jäimmekin miettimään mistä johtuu päihteiden verrattain pieni osuus, koetaanko päihteet kuuluvaksi nuoruuden kokeiluun ja rajojen etsimiseen vai ovatko päihteet aikuisen elämässä itsestään selvyys.

Kuvio 4. Aikuisuuteen vaikuttavat osatekijät.

8.2 Maantieteellisen sijainnin ja sukupuolen vaikutus kuudesluokkalaisten käsitykseen aikuisuudesta

Maantieteellisesti tutkimukseemme osallistuneet jakaantuivat seuraavasti; 43 % kyselyyn vastaajista oli Oulun läänistä (106 vastaajaa), 34 % Länsi-Suomen läänistä (83 vastaajaa), 19 % Itä-Suomen läänistä (46 vastaajaa) ja Lapin läänin osuus kaikista vastaajista oli 4 % (10 vastaajaa).

Kuvio 5. Vastaajat lääneittäin.

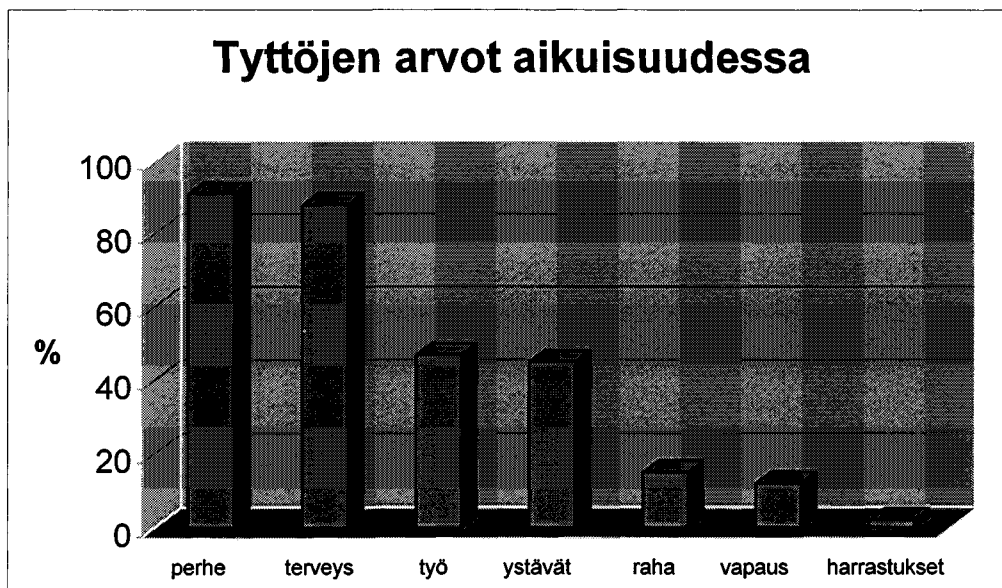
Kyselykaavakkeen kysymys numero 11 pyysi laittamaan aikuisen elämään liittyviä arvoja tärkeysjärjestykseen. Tutkittaville annettiin valmiiksi arvot; perhe, työ, harrastukset, terveys, ystävät, raha ja vapaus. Annetut arvot tuli numeroida tärkeimmästä vähemmän tärkeään, eli siis ykkösestä seitsemään. Saatuamme kyselylomakkeet takaisin ja koodattuamme ne, huomasimme perheen tärkeyden, joka oli annetuissa arvoissa jonon ensimmäisenä, toistuvan tärkeimpänä arvona yhä useammassa kyselylomakkeessa. Arvojen asettaminen jonomuotoon saattoi olla liian johdattelevaa. Tulosta tukee kuitenkin kyselylomakkeen muissakin kohdissa perheen, terveyden ja työn saama merkittävä osuus vastauksista. Sukupuolella ei ollut edelleenkään merkittävää osuutta vastauksen sisältöön, vaan tyttöjen ja poikien arvot aikuisuudessa noudattivat pitkälle samankaltaisuutta. Khin-neliötestin tulos esimerkiksi suhtautumisessa perheeseen oli 0.524.

Arvot ovat kriteereitä, joiden mukaan ihminen asettaa tavoitteet käyttäytymiselleen ja toiminnalleen. Varhaisnuorten vastauksista ilmenevät heidän arvonsa ja niiden kautta heidän tavoitteensa ja päämääränsä elämässään. Usea heistä haluaa itselleen perheen, yksin jääminen on epämiellyttävää kokee sen aikuisena tai jo nuoruudessaan. Päämäärät ja tavoitteet tietenkin tarkentuvat ja muuttuvatkin iän karttuessa, mutta kuudesluokkalaisten tärkein arvopäämäärä elämässään ja tulevaisuuden aikuisuudessa on oman perheen perustaminen.

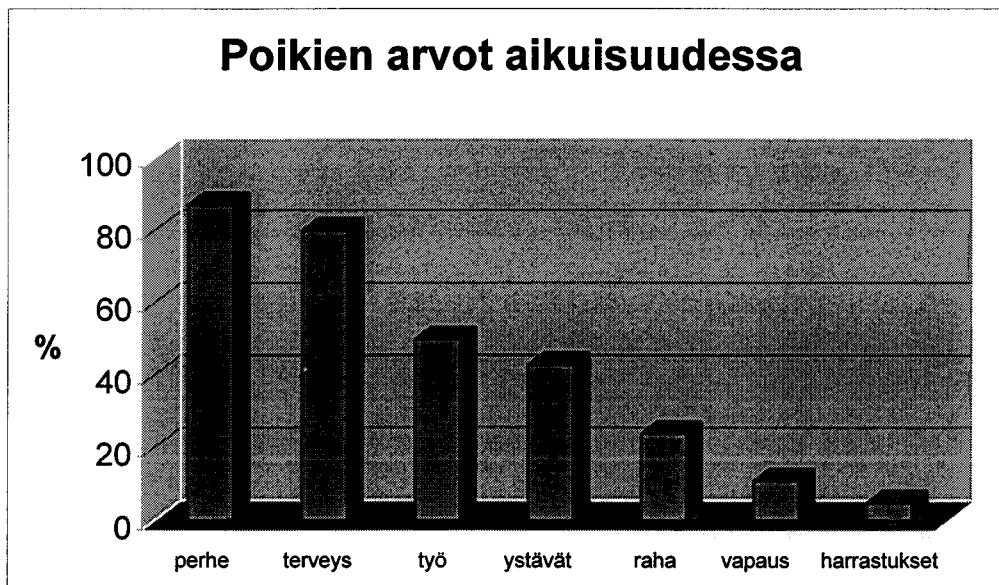
Arvoihin liitetään toimintapyrkimys, jota voidaan kuvata saavuttamis- ja valintapyrkimyksenä. Arvo on asia, jota ihminen pitää elämässään tärkeänä ja jota hän

tavoittelee. Jokainen ihminen ilmaisee ajattelullaan, tunteillaan, tekemisillään ja olemisellaan sitä arvojärjestystä, minkä on itselleen muodostanut.

Puohiniemen (1993, 13) sekä Venkulan ja Rautevaaran (1992, 59-61) mukaan arvot ovat olleet Suomessa viime vuosina tarkastelun kohteena lähinnä kahdelta kannalta. Toisaalta keskustellaan arvojen kriisistä muodossa tai toisessa, esimerkiksi nuorison arvottomuudesta, arvojen kuolemasta tai arvoinvaliditeista. Toisaalta puhutaan perusarvoihin paluusta. Yleisesti oletetaan, että kaikki ei ole kunnossa suomalaisten arvomaailmassa. Tarkasteltaessa tämän tutkimuksen tuloksia voidaan huomata, että tämän päivän kuudennen luokan varhaisnuorilla on yhä olemassa perinteisesti hyväksi katsottuja arvoja (kuviot 6 ja 7).

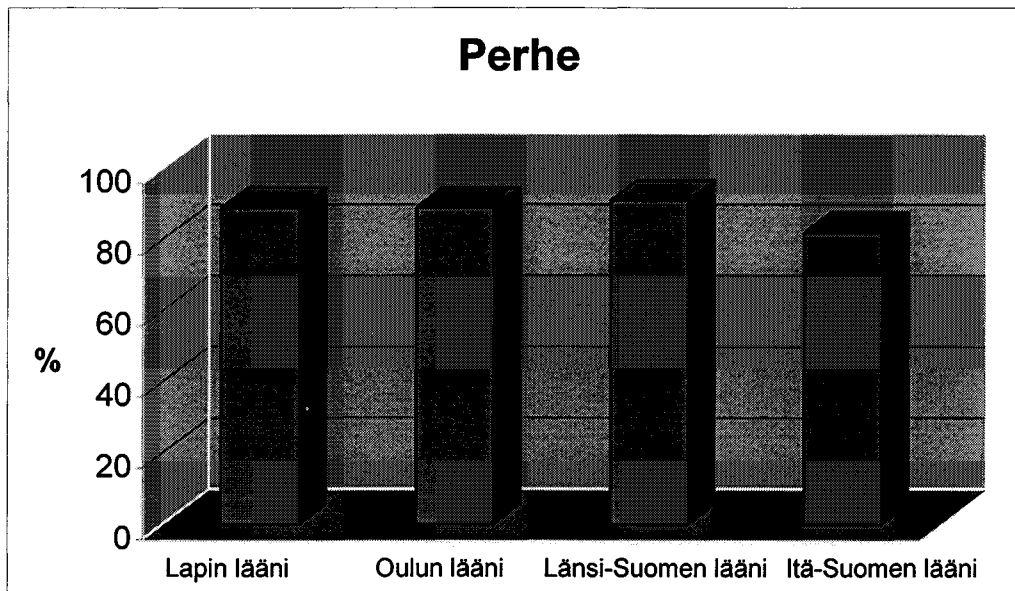
Kuvio 6. Tyttöjen arvot aikuisuudessa.

Kuvio 7. Poikien arvot aikuisuudessa.

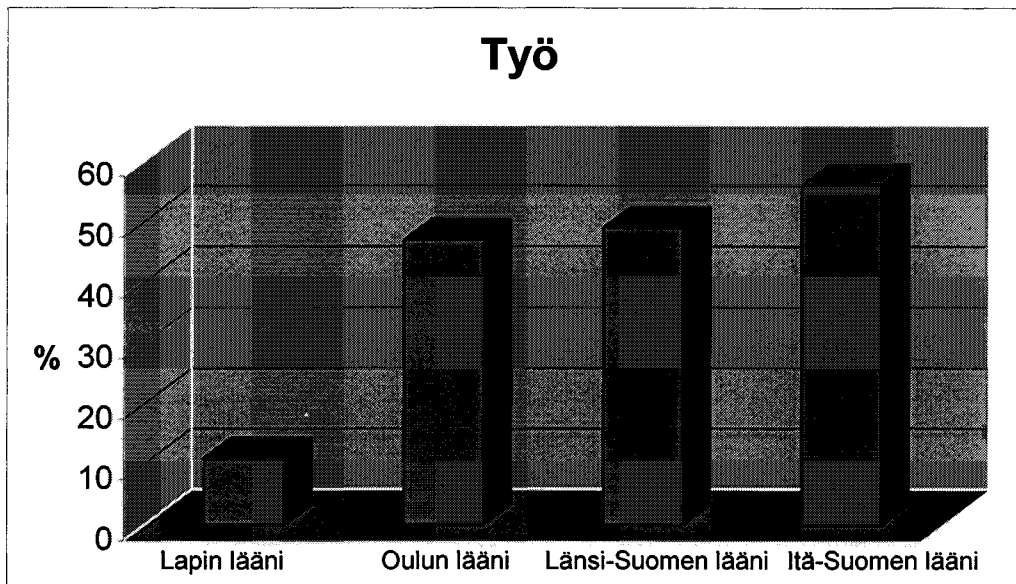
Yhteisön arvot omaksutaan yleensä aluksi vanhempien kautta, myöhemmin koulun ja sen tuomien ihmissuhteiden kautta. Ne siirtyvät osaksi ihanneminää. Tämän päivän nuoret uskovat vahvasti perhe-elämään ja avioliittoon, mutta katugallupeiden mukaan nuoret epäröivät naimisiinmenoa ja lasten hankintaa pahaan maailmaan, ympäröivä maailma nähdään julmana ja kaaosmaisena paikkana. Anita Rubinin artikkelin mukaan nuoret saattavat kokea ympäristön tilan musertavana, koska eivät näe, että paljon hyvääkin on tehty. Hahmottomasta todellisuuskäsityksestä kertoo sekin, että teoriassa nuoret pitävät edustuksellista demokratiaa hyvänä, mutta käytännössä he eivät kuitenkaan äänestä. (Rubin 1997.)

Kodilla ja perheellä on ratkaiseva merkitys varhaisnuoren aikuisuuden ja tulevaisuuden katsontakannan kehittymisessä. Vanhempien tai huoltajien oma käsitys tulevaisuudesta ja aikuisuudesta näkyy vuorovaikutussuhteessa lapsiin. Kuitenkaan ei voida suoranaisesti todeta, etteivätkö perusasenteet omaan tulevaisuuteen voisi kehittyä toisensuuntaisiksi kuin vanhempien asenteet, mutta silloinkin kotoa saadut vaikutteet heijastuvat tavalla tai toisella kasvavan varhaisnuoren asenteisiin. Kuvio 8 näemme, kuinka perheen arvostus lääneittäin tutkimuksessamme jakaantui.

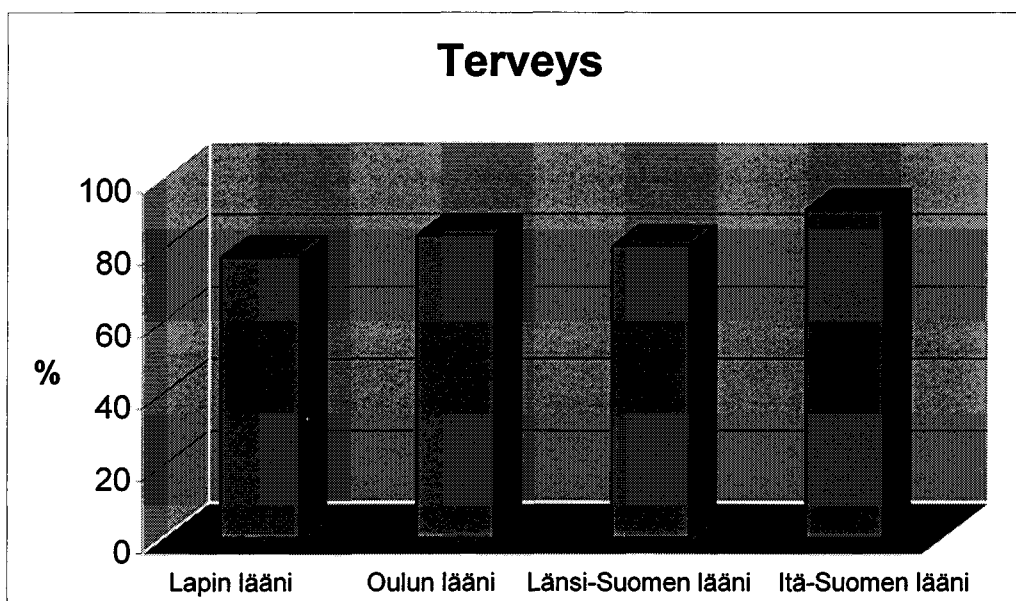
Kuvio 8. Perheen arvostus lääneittäin.

Koululaisten työssäkäynti koulun ohessa on lisääntynyt 1990 -luvulla. Omien tulojen mahdollistama lisääntynyt kulutus on ollut yksi haaste työpaikan hankkimiselle. Myös aikuisväestössä arvostetaan työssäkäyvää henkilöä. Ihmisen hyvinvointi nivoutuu useimmiten työntekoon ja siitä saatavaan palkkaan. Laman aikana useat työttömät kokivat syrjäytyvänsä yhteiskunnasta sekä eriarvoisuutta. Tämän päivän varhaisnuori on nähnyt mahdollisesti omien vanhempien kautta miten tärkeää työ on ja kuinka vaikeaa elämä saattaa olla työttömänä. Avoimissa kysymyksissä tutkittavat toivat esille työn tärkeyden lähinnä palkan muodossa ja työkavereiden saamisena. Työpaikka ja työnkuva on tärkeä varhaisnuorelle, koulutuksen tärkeys ja välttämättömyys on ymmärretty uran etenemisen yhtenä ehtona. Mielenkiintoista oli havaita läänien tasaisuus Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja Oulun läänin välillä. Lapin läänin alhainen prosentti selittyyneen läänin vaikealla työtilanteella, on vaikea arvostaa asiaa, jota kotilääni ei pysty tarjoamaan (ks. kuvio 9).

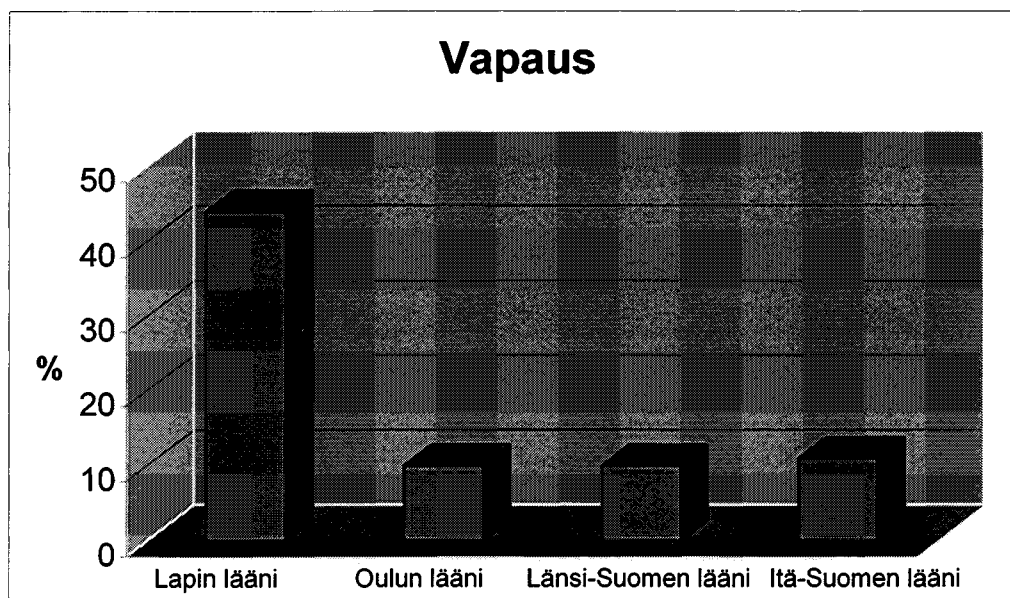
Kuvio 9. Työn arvostus lääneittäin.

Terveys on vähemmän materialistinen arvo tulevaisuudessa. Se liittyy omaan fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Varhaisnuoret haluavat olla aikuisena fyysisesti ja psyykkisesti "terveitä aikuisia", jotka ovat itsenäistyneet vanhemmistaan, joilla on oma arvomaailma, oma ammatti ja työ sekä itsenäinen asema perheessä ja yhteiskunnassa. Mielenkiintoista oli havaita Itä-Suomen läänin arvostavan terveyttä prosentuaalisesti eniten, sillä olemme tottuneet liittämään Itä-Suomen maamme kansanterveydellisesti heikommaksi alueeksi (kuvio 10).

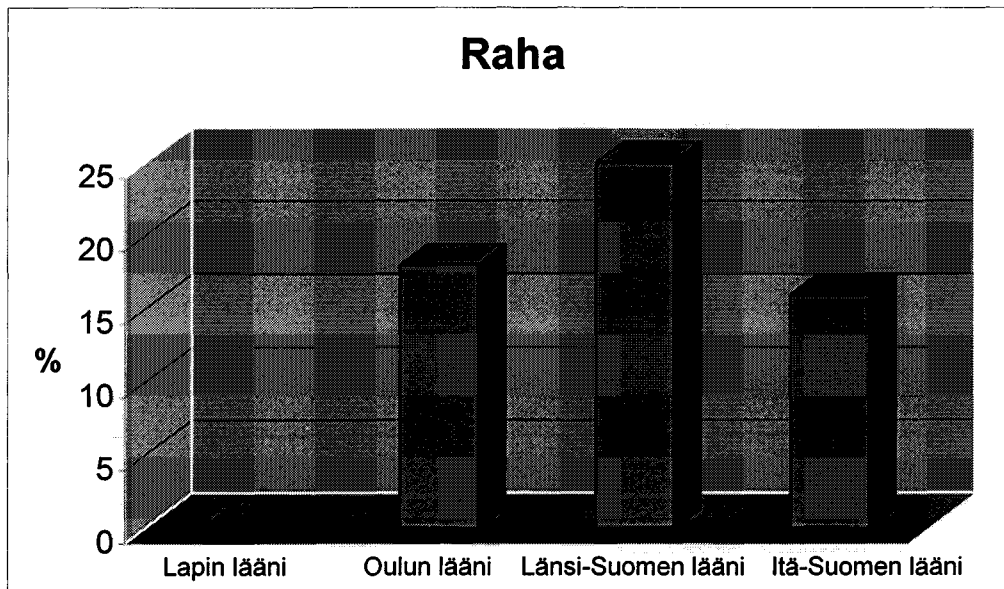
Kuvio 10. Terveysten arvostus lääneittäin.

Tutkimuksemme avoimia kysymyksiä kartoitettaessa vapaus koettiin aikuisuudessa itsenäisten päätösten ja valintojen tekemisenä. Tällaisen vapauden kokemisen voidaan olettaa olevan tervettä asennoitumista itsenäiseen ja vastuulliseen aikuisuuteen. Osa vastaajista koki vielä vapauden merkitsevän päihteiden ja rahan vapaata käyttöä (kuvio 11).

Kuvio 11. Vapauden arvostus lääneittäin.

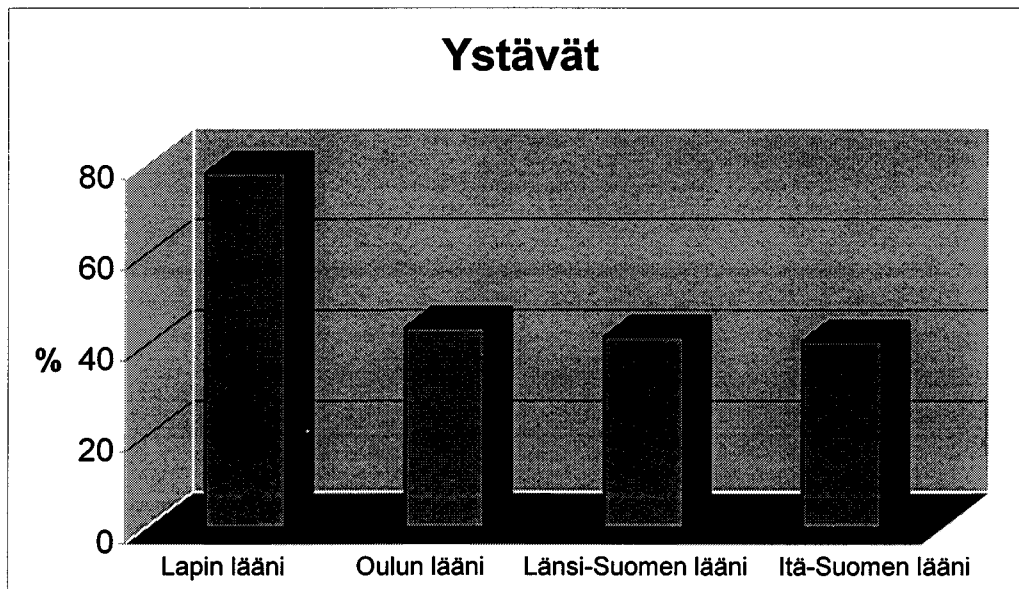
Oma talous ja toimeentulo koetaan tärkeäksi arvoksi aikuisuudessa ja tulevaisuudessa, se on merkki irtautumisesta omista vanhemmistaan, eräänlainen itsenäisyyden virstanpylväs. Suomessa on totuttu korkeaan elintasoon ja se heijastuu väistämättä myös tuleviin sukupolviin. Vaikka raha, toimeentulo ja työn arvostus on Lapin läänissä alhaisin prosentuaalisesti, emme voi pitää siitä su-
rauksena Lapin läänissä vallitsevaa työttömyystilannetta (kuvio 12).

Kuvio 12. Rahan arvostus lääneittäin.

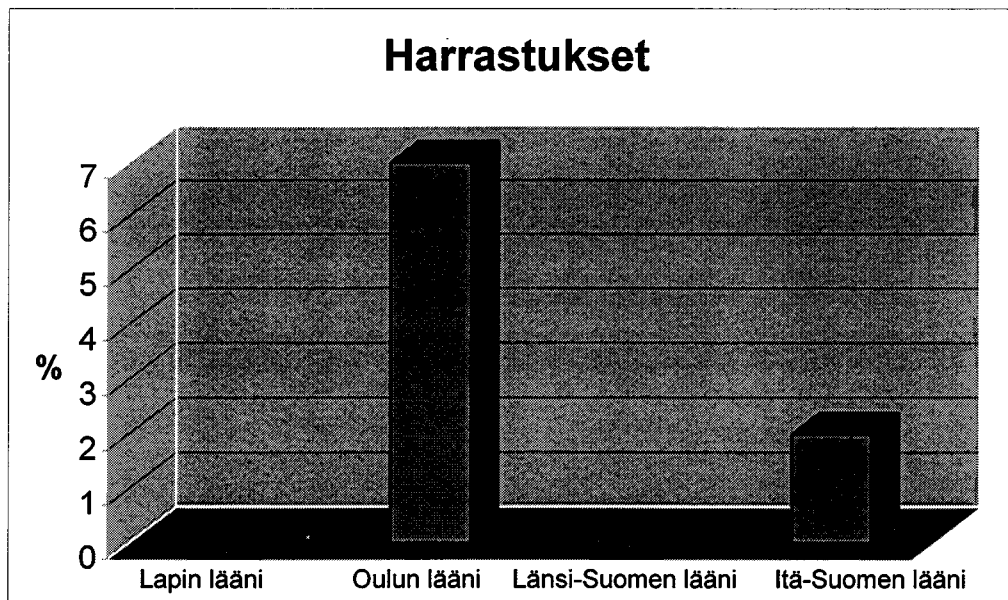
Nuoruudessa luodaan pysyviä ystävyysuhteita. Yhteiskunnan viralliset sosiaalistamisinstituutiot, esimerkiksi koulut, kehittävät varhaisnuoren aikuiseksi kasvamiseen tarvittavia kykyjä ja ominaisuuksia ja tarjoavat mahdollisuuksia uusien pysyvien ystävyysuhteiden luomiseen. Ystävyys koetaan tärkeäksi myös aikuisuudessa. Avoimien kysymysten kautta tuli esille nuoruuden ystävien säilyttämisen halu sekä ystävien tärkeys kuuntelijana myös aikuisuuden kriiseissä.

Ystävyteen liittyviä tuloksia tarkasteltaessa huomataan, että Lapin läänin vastaajien tulokset poikkeavat suhteessa muiden läänien vastaajien tuloksiin. Ystävyysuhteiden laatuun vaikuttaa usein se, kuinka paljon ystävät ovat tekemisissä keskenään. Pohjoisessa harvaan asutuilla seuduilla välimatkat muodostuvat pitkiksi, jolloin ystäväysten väliset kontaktit ovat työläämpiä ylläpitää. Usein myös sukulaiset asuvat pitkien matkojen päässä ja kontaktit heihin painottuvat yleensä kesäaikaan. Koska ystävyysuhteiden ylläpitäminen vaatii enemmän, ne koetaan erittäin merkityksellisiksi (kuvio 13).

Kuvio 13. Ystävien arvostus lääneittäin.

Harrastukset koettiin vähiten tärkeimpänä arvona aikuisuudessa (ks. kuvio 14). Harrastaminen nähdään nuoruuteen kuuluvana piirteenä. Usein aikuisten harrastaminen rajoittuu lähinnä perheen kanssa yhdessä oleskeluun, ulkoiluun tai urheiluun. Tällöin aikuisen rooli harrastamisessa on lähinnä perheen nuoren tukeminen, kuljettaminen harrastuksiin ja rahoittaminen.

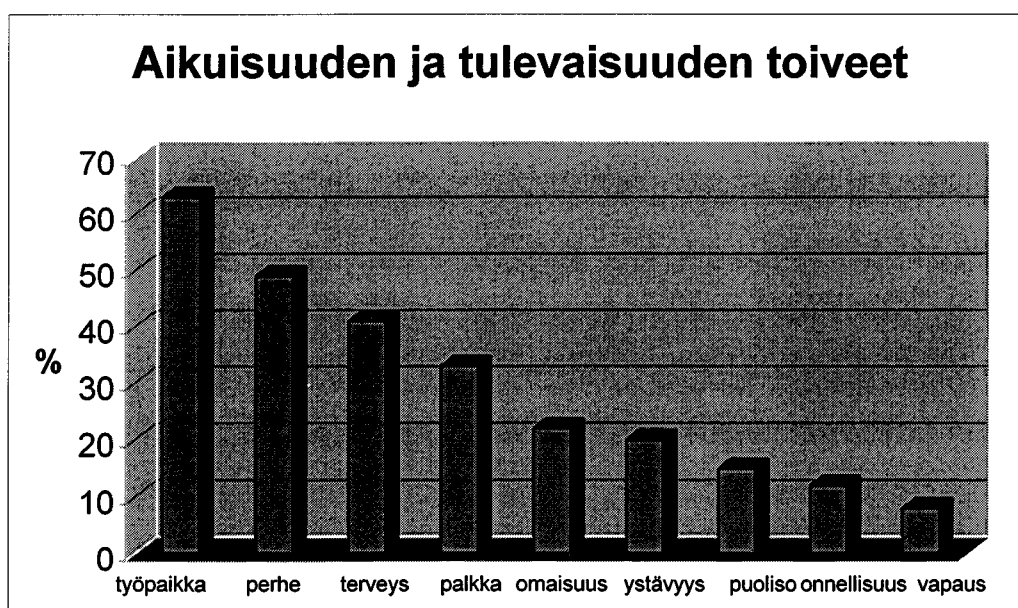
Kuvio 14. Harrastusten arvostus lääneittäin.

8.3 Kuudesluokkalaisten toiveet ja huolenaiheet aikuisuudessa

Aikuisuuden ja tulevaisuuden toiveita kartoitettiin kyselylomakkeen avoimella kysymyksellä numero 15. Tässä vastaajia pyydettiin mainitsemaan kolme asiaa, joita he toivoivat omalta aikuisuudeltaan ja tulevaisuudeltaan. Erilaisten toiveiden kartoittamisen mukaan vastaajien erilaiset toiveet voitiin jakaa seuraavaan yhdeksään luokkaan: työpaikan saaminen, perheen perustaminen, terveyden säilyminen, rahan saaminen, omaisuuden lisääntyminen, ystävien säilyminen, puolison löytäminen, onnellisuuden tavoittaminen ja vapauden kasvaminen.

Näiden luokkien lisäksi joissakin vastauksissa toiveet liittyivät yleismaailmallisiin asioihin kuten esimerkiksi saasteettomuuteen, turvallisuuteen, rauhaan ja rakkauteen.

Tuloksista voi selkeästi nähdä kolmen merkittävimmän aikuisuuteen ja tulevaisuuteen liittyvän toiveen olevan työpaikan saaminen, perheen perustaminen ja terveyden säilyminen. On erittäin positiivista huomata, että tämän hetken materiaalsen yltäkylläisyyden yhteiskunnassa hyvin perinteiset merkitykset nousivat varhaisnuorten toiveisiin omaa aikuisuutta koskien. Rahan saaminen ja omaisuuden lisääntyminen nousivat vasta neljännelle ja viidennelle sijalle (kuvio 15).

Kuvio 15. Aikuisuuden ja tulevaisuuden toiveet.

Itsensä kouluttaminen ja ammattiin valmistuminen vaatii Suomessa runsaasti opintoja. Se ei kuitenkaan takaa ammattia vastaavan työpaikan saantia, vaan nuorelta tutkinnon suorittaneelta usein edellytetään työkokemusta sekä itsensä hyvää markkinointia, sillä kilpailu työpaikoista on kovaa. Tämän hetken varhaisnuoret ilmeisesti tiedostavat tilanteen ja heidän ajatuksissaan se kytkeytyi toiveeksi saavuttaa elämän yksi peruskivi eli hyvä työpaikka. Osa vastaajista viittasi koulutuksen merkitykseen esittämällä yhtenä toiveena opiskelupaikan saamisen.

Menestymistä opinnoissa ei pidetä pelkkänä kulttuurisena teemana ja se kuuluu vanhempien puheista, joissa koulutus ja lasten kouluttaminen on automaattinen arkinen asia. Lasten kouluttaminen on itsestään selvä elämäneväs, elämässä etenemisen edellytys. Nuoret puolestaan näyttävät kriittisinä koulutusväylien käyttäjinä, kuluttajina sekä vaihtoehtojen punnitsijoina ja opinto-ohjaajat rutiinituneina ammattilaisina, joiden työn arki on koulu. (Hoikkala 1993, 238.)

Viime vuosina Suomen avioerotilastot ovat kasvaneet tasaiseen tahtiin. Siitäkin huolimatta näyttää siltä, että varhaisnuoret kokevat perheen olevan yhteisönä niin arvokas, että sen perustaminen ja sen säilyminen muodostuu toiveeksi jo varhaisnuoruudessa. Perheen perustamiseen varhaisnuorten mietteissä liittyy oleellisesti avioliiton solmiminen sekä lasten saaminen. Useissa vastauksissa toive konkretisoitui aviovaimo tai -mies käsitteen käyttämisenä.

Parisuhteen läheisyyden ja etäisyyden säätelyä voidaan tarkastella kiintymyssuhteen avulla. Ihminen kokee kiintymyssuhteen vahvaksi emotionaaliseksi siteeksi ensin omiin vanhempiinsa ja myöhemmin kumppaniinsa. Kiintymys on biologisesti määräytynyt taipumus etsiä läheisyyttä toisesta ihmisestä, ja sillä on lajin kehityksen kannalta tärkeä tehtävä. Aikuisten kiintymystyyppit voidaan jakaa turvallisesti kiintyneihin, ristiriitaisesti kiintyneihin ja välttelevästi kiintyneihin tyyppeihin. Ristiriitaisesti ja välttelevästi kiintyneet voidaan myös luokitella yhteisellä käsitteellä epävarmasti kiintyneet. Turvallisesti kiintyneet luonnehtivat rakkauskokemuksiaan ystävällisiksi, onnellisiksi ja luottamuksellisiksi, kun taas epävarmasti kiintyneiden rakkaussuhteisiin kuuluu kateutta, tunteiden ailahtelevuutta, toiveiden vastavuoroisuutta ja läheisyyden pelkoa. (Pulkinen 1997, 77.)

Antoisaa oli tuloksista huomata, että varhaisnuoret pohtivat myös omaan fyysiseen terveyteen liittyviä asioita. Terveiden säilyminen koettiin tärkeänä. Ihminen on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus, jonka jokainen osa-alue tarvitsee huolenpitoa. Liikunta kuuluu hyvin monen varhaisnuoren elämään harrastuksien kautta ja hyvin suuri joukko vanhemmista sekä joukkotiedotusvälineistä tarjoavat tietämystä terveellisistä elämäntavoista. Nämä taustatekijät ylläpitävät hyvin pitkälle varhaisnuorten fyysistä kuntoa ja terveydentilaa. Toiveet oman terveyden säilymisestä kenties viittaavat tulevaisuuden suuntaukseen, johon jatkossakin kuuluvat liikunnan ohessa terveelliset elämäntavat.

Osa kuudesluokkalaisista varhaisnuorista esitti toiveensa vielä hyvin konkreettisesti tasolla. Tällaisiin toiveisiin liittyi jonkin verran lapsenomaista haaveilua;

"Päästä jääkiekkjoukkueeseen ja saada paljon rahaa, auto"

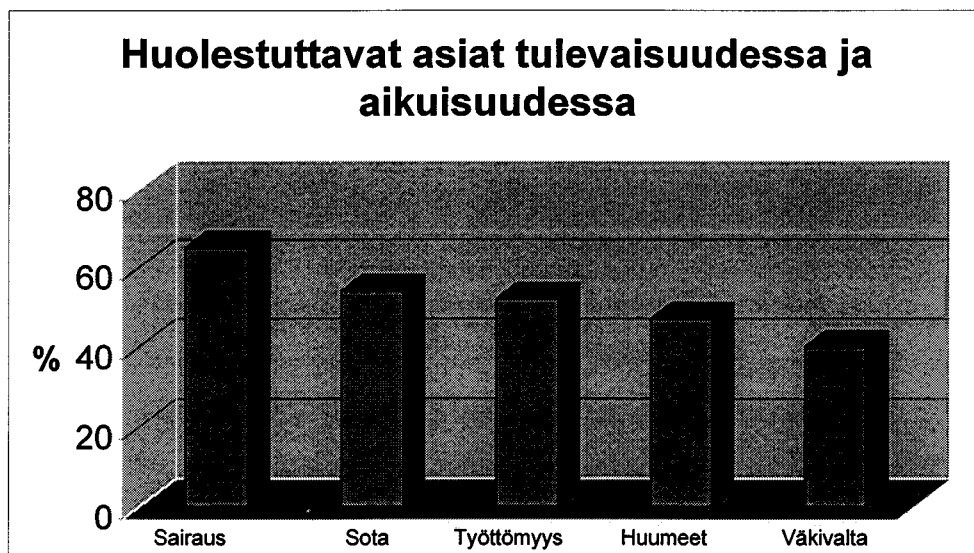
Vastaavasti osa varhaisnuorista pystyi pohdinnan kautta tarkentamaan ja syventämään ajatuksiaan ja toiveitaan selkeämmin realistisempaan suunnitelmallisuuteen pyrkien;

"Toimivan parisuhteen, vakituisen työn ja velattoman talon".

"Että maailma ei muuttuisi ja rikollisuus vähenisi ja että saisin hyvän työpaikan"

Mielenkiintoista tulostemme kannalta on se, että Pulkkisen (1997) tekemän seurantalutkimuksen mukaan aikuisten toiveita omaa elämänsä koskien kartoitettaessa, tuloksissa esiintyivät kahden kärkenä samat toiveet kuin oman tutkimuksemme varhaisnuorilla. Aikuisten keskeisemmäksi toiveeksi nousi terveyden säilyminen, toiseksi merkittävin toive oli perheenjäsenten ja avioliiton onnellisuus. Aikuisten kolmantena toiveena oli lasten kasvatuksen onnistuminen. Tämä aikuisten toive nousi tutkimuksessamme esille pienenä viittauksena vapautteen liittyen. Joissakin vastauksissa toivottiin enemmän vapautta omille lapsille tulevaisuudessa.

Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä vastaajat joutuivat punnitsemaan itseään huolestuttavia asioita aikuisuudessaan ja tulevaisuudessaan. Kysymyksessä oli esillä 17 tulevaisuuden huolenaiheisiin liittyvää vaihtoehtoa, joista vastaaja ympyröi viisi itseään eniten huolestuttavaa asiaa.

Kuvio 16. Tulevaisuuden huolestuttavat asiat.

Suurimmaksi huolenaiheeksi vastauksista nousi sairaus. Toiseksi eniten kuudesluokkalaisia huolestutti sota ja kolmanneksi eniten työttömyys. Näiden jälkeen nuorten huolenaiheiksi nousivat huumeet ja väkivalta. Jakauma näiden viiden eniten huolestuttavan asian välillä oli yllättävän tasainen (kuvio 16).

Nuorten huolestuneisuus sairastumisesta peilaa selkeästi heidän aiemmin esittämiinsä toiveisiin säilyttää terveydentilansa. Sairastumisen pelon takana voi vaikuttaa monenlaisia eri tekijöitä ja eri näkökulmia. Osalla vastaajista kenties omassa lähipiirissä elää henkilöitä, jotka ovat vakavasti sairaita. Voi olla, että nuori mahdollisesti näkee miten pitkäaikaissairaus saattaa vaikuttaa ihmisen elämäntyyliin. Sairaus voi estää esimerkiksi työssä käymisen ja muutenkin rajoittaa ihmisen normaalia elämää. Usein nuori todellisen tiedon puutteessa tekee nopeasti omia johtopäätöksiä sairauden siirtymisestä sukupolvelta toiselle ja näin joskus turhakin pelko ja huolestuneisuus sairastumisesta kasvaa.

Varhaisnuori elää aikaa, jolloin omaa elämää verrataan ikätovereiden elämään ja tätä kautta peilataan omaa olotilaa. Hyvin paljon kuudesluokkalaisten keskuudessa on havaittavissa samaistumisen merkkejä, jolloin erilaisuus on poik-

keavaa. Tällöin saattaa nuoren ajatuksiin hiipiä pelko sellaisesta sairastumisesta, joka erottaa hänet näkyvästi muista ja eristää häntä muusta yhteisöstä.

Varhaisnuori elää myös aikaa, jolloin hän kantaa ajatuksissaan suhteellisen suurta vastuuta omista läheisistään. Hän kenties huolestuneena seuraa sivusta vanhempiensa tai sisarustensa elämää ja elämäntyylejä pohtien samalla sen terveydellisiä riskejä. Melko moni nuori saattaa miettiä nyky-yhteiskunnassa kuinka saada äiti tai isä lopettamaan tupakointi ja päihteiden käyttö.

Joukkotiedotusvälineillä on todettu olevan suuri vaikutus lastemme ja nuortemme maailmankuvan rakentumiseen ja itsensä suhteuttamiseen siihen. Televisio ja radio tuovat näkyviin ja kuuluviin jatkuvasti uutisointia eri puolella maailmaa tapahtuvista katastrofeista, sekä ihmisten tekojen seurauksista että luonnon mullistuksista. Sota koskettaa suomalaistakin nuorta tällä aikakaudella usein. Ei ole siis mikään valtava yllätys, että se aiheuttaa huolestumista näinkin turvallissa maassa asuvien varhaisnuorten keskuudessa. Suomeen muuttavien pakolaisten kasvava määrä lisää varhaisnuoren konkreettisia kokemuksia sodan aiheuttamista ongelmista.

Ulkopuoliseen maailmaan liittyvät tulevaisuuden kuvat voivat olla ahdistavia ja pelottavia. Varhaisnuoren miettiessä ympäristön, Suomen tai maailman tulevaisuutta mielikuva voi saada erilaisen sävyn verrattaessa sitä oman elämän tulevaisuuden kuviin. Mitä kauemmaksi omasta itsestä mennään, sitä helpommin se nähdään pessimistisenä ja negatiivisena.

Hyvin usein ihmisten toiveet ja pelot tulevaisuuteen liittyen kulkevat rinnakkain. Tätä näkemystä seuraten vastaajiemme kolmas huolestuneisuuden aihe liittyi hyvin kiinteästi aiemmin mainittuihin toiveisiin. Samalla, kun nuoret toivoivat tulevaisuudessa ja aikuisuudessa työpaikkaa, heitä myös huolestutti sen saaminen.

Työttömyyttä voidaan pitää hyvinvoinnin kannalta uhkatilanteena, jossa ihmisen tarpeet ja yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet ovat keskenään ristiriidassa. Pulkkisen (1997) seurantatutkimuksen mukaan työttömyys aiheuttaa hyvinvoinnin ongelmia, mikäli työttömyys heikentää itsetuntoa. Tällöin hyvinvoinnin on-

gelmat näkyvät masentuneisuutena ja ahdistuneisuutena. (Pulkkinen 1997, 142.)

Vaikka Suomen huumausainetilanne ei ole niin vakava kuin monissa muissa Euroopan maissa, huumeiden kokeilu ja käyttö ovat kuitenkin viime vuosina huomattavasti lisääntyneet. Kokeilijat ovat yhä nuorempia ja kokemattomampia. On aivan luonnollista, että pelko huumausaineita kohtaan varhaisnuorten keskuudessa kasvaa. Tässä tilanteessa huumeiden käyttöä ehkäisevän työn merkitys painottuu ja siihen on luotu toimintalinjoja niin valtakunnallisella kuin paikallisillakin tasoilla. Erityisesti nuorten huumeiden käytön ehkäisy edellyttää monialaista ja tiivistä yhteistyötä kodin, koulun, viranomaisten ja päihdetyötä tekevien järjestöjen kesken. Perheet ja vanhemmat kohtaavat huumeet ja niihin liittyvät ongelmat hyvin arkisella tasolla. Niihin he tarvitsevat tukea ja tietoa. On muistettava, että valtaosa nuorista ei koskaan edes kokeile huumeita. Tänä päivänä on perusteltua tietää huumeista vanhempien, kasvattajien sekä nuorten itse.

Televisiokieltä voi "lukea" monin eri tavoin: samasta tarinasta eri ihmiset löytävät useita eri tarinoita. Tulkinta ei perustu rationaaliseen, ulkokohtaiseen havainnointiin, vaan omat kokemukset ja toisten ihmisten arviot muovaavat tulkintaa. Television lukutaito eli tv-tekniikan ja lajityyppien tuntemus, elämänkokemus tai kriittinen asenne torjuvatkin median vaikutuksia rokotteen tavoin. Näitä rokotteita ei voi antaa neuvolassa, ja siksi nuoret ja kokemattomat katsojat ovat kaikkein alttiimpia median vaikutuksille. (Pulkkinen 1997, 208.)

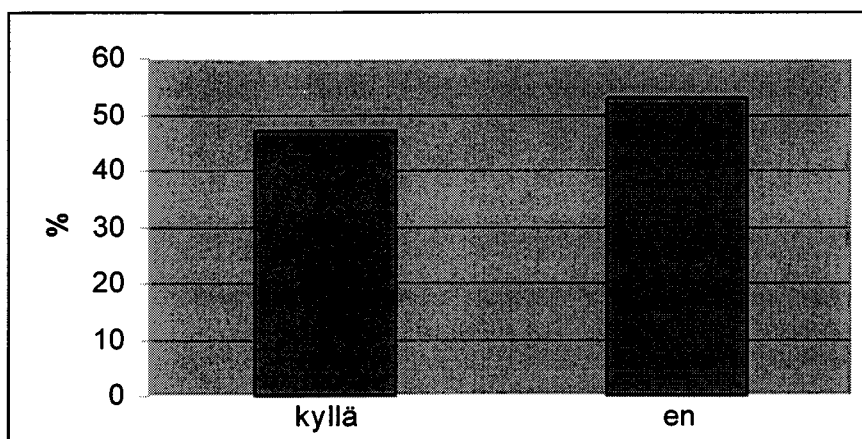
Pulkkinen (1997) mukaan voisimme mekin kysyä: Mihin tarvitsemme väkivalta-viihdettä? Väkivallan tärkeimpiä katselun motiiveja ovat elämysten ja jännityksen tarve, ajanviete ja rentoutus sekä pelkojen hallinta ja aggressiivisten paineiden purkautuminen eläytymisen kautta. Väkivaltaisten ohjelmien kautta katsojat usein hakevat ja saavat oikeutusta omille aggressiivisille käytöstavoilleen.

Kaikkea varhaisnuorten kokemaa väkivallan pelkoa ei voida täysin selittää väkivalta-viihteen katsomisella. Väkivalta ei enää rajoitu pelkästään televisioruutuun, vaan väkivalta tavoittaa yhä useamman varhaisnuoren arkipäivän joukkotiedotusvälineiden uutisoinnin kautta.

8.4 Kuudesluokkalaisten haaveiden vertailua vanhempiansa aikuisuuteen

Halusimme tutkimuksessamme selvittää pyrkivätkö varhaisnuoret samanlaiseen elämään kuin heidän vanhempansa. Kyselylomakkeen kysymyksessä numero kolmetoista vastaajat joutuivat valitsemaan selkeän vaihtoehdon kyllä tai ei.

Vastauksista kävi ilmi, että jakauma muodostui suhteellisen tasaiseksi. Vastauksista 112 ilmoitti tavoittelevansa samanlaista aikuisuutta kuin omat vanhemmat. Erilainen aikuisuus oli tavoitteena 128:lla vastaajista. Ennen tutkimusta oletimme varhaisnuorten tavoittelevan useammin erilaista elämää kuin vanhempansa. Sukupuolijakauma tämän kysymyksen kohdalla osoitti jälleen, ettei eroja ollut myöskään tyttöjen ja poikien välillä (kuvio 17).

Kuvio 17. Vanhempien kaltaisen aikuisuuden tavoittelu

Tutkimuksemme varhaisnuoret perustelivat avoimessa kysymyksessä omia näkemyksiään siitä miksi he eivät tavoittele samanlaista aikuisuutta kuin vanhempansa. Suurin osa perusteluista kohdistui paremman työpaikan tavoittelemiseen ja pysyvämmän avioliiton perustamiseen. Parempi työpaikka kuvattiin parempi palkkaisena ja kiinnostavampana toimenkuvana. Sopivan puolison löytämistä ja yhdessä asumista ennen avioliittoa pidettiin merkityksellisenä pysyvän avioliiton perustamisessa. Seuraavanlaisista vastauksista ilmeni, että muutosta kaivattiin myös elämän monipuolisuuteen ja tasa-arvoon;

”On tylsää olla kuin omat vanhemmat.”

"Haluan jännittävämmän elämän, haluan matkustella enemmän kuin vanhempani."

"Aion antaa omille lapsilleni enemmän vapautta ja vaihtoehtoja."

"Tasa-arvoa kotitöihin."

Varhaisnuoret eivät välttämättä automaattisesti samaistu kodin tarjoamiin käsitelmiin aikuisuudesta. Näihin käsitelmiin vaikuttavat oleellisesti se, kuinka varhaisnuori puntaroi omien vanhempien antaman esimerkin oman elämänsä kannalta. Tämä on yhteydessä siihen, miten varhaisnuori kokee kodin sisäisen elämän. Vanhempien jyrkkä asennoituminen voi olla vaikuttamassa nuoren aikuiskäsityksen muodostumiseen. Tutkimuksessamme osa vastaajista kykeni pohtimaan syvällisemmin toivomaansa muutosta ja näkemään rakentavasti omien vanhempiensa tekemät valinnat;

"Kannustaisin lapsia enemmän murrosiässä."

"Vanhemmat eivät saa olla kietoutuneita omiin lapsiinsa."

"En halua tehdä elämästäni vanhempien kopiota, voin tehdä virheet oikein."

9. POHDINTA

Tutkimuksemme toteuttamisen lähtökohtana oli kehittää kyselylomake, jota apuna käyttäen luokanopettaja voi keskustella varhaisnuorten kanssa heidän tulevaisuuden näkymistään ja aikuisuudesta. Kohdatakse oppilaan, varhaisnuoren maailman opettajan on tiedettävä, miten kuudesluokkalainen ajattelee ja kokee tulevaisuutensa ja mitkä ovat hänen käsityksensä aikuisuudesta. Tutkimustehtävänämmme oli kartoittaa Suomessa asuvien kuudesluokkalaisten varhaisnuorten ajatuksia omasta aikuisuudestaan ja tulevaisuuden visioista.

Elämme tällä hetkellä maailmassa, jossa yhteiskuntarakenteet muuttuvat ja erilaiset ideologiat joutuvat koetukselle. Ihmisten tiedonhalu lisääntyy jatkuvasti. Tietoisuus itsestä suhteessa ympäröivään maailmaan vaatii tietämystä ja vastuullisuutta. Perustarpeet eivät kuitenkaan muutu kiihtyvän kehityksen tahdissa, vaan turvallisuuden ja tarpeellisuuden tunne on edelleen tärkeä. Koulussa opettajalla on mahdollisuus tarjota lapselle ja nuorelle joskus jopa kadoksissa olevaa aikuisen turvaa. Koulun tulee olla lapselle ja nuorelle paikka, jossa hän voi turvallisesti täyttää tiedonhaluaan oppien samalla uusilla asioilla kehityksen mukaan poissulkematta kuitenkaan elämää kantavia elementtejä, vastuuta ja rakentavia sosiaalisia suhteita.

On tärkeää, että varhaisnuori kykenee elämään murroksessa, olemaan kotonaan muuttuvassa maailmassa, hallitsemaan omaa elämäänsä ja olemaan onnellinen ja tasapainoinen yllättävienkin muutosten edessä. Murroksen keskellä tulisi ajatella, että väistämätön ei tapahdu, vaan tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Yhdessä aikuisten tuella varhaisnuori muodostaa elämästään ja siihen liittyvistä ympäristöistä paikan, jossa on hyvä olla.

Nykyisessä yhteiskunnassa elämänvaiheet, roolien määrä ja status ovat traditionaaliseen yhteiskuntaan verrattuna lisääntyneet. Valtio säätelee ja ohjaa hyvin pitkälle yksilön elämäntapaa. Säästönsä välityksellä yhteiskunta tasa-vertaistaa ja erottaa yksilön elämäntapojen. Säädökset jaottelevat elämäntapaa ja luokittelevat ihmisiä asemiin ja tehtäviin, nitoen samalla yhteen eri ikäkaudet,

määrittäen siirtymävaiheet ja luoden jatkuvuutta yli elämänkaaren. (Lyytinen, Korkiakangas & Lyytinen 1995, 322.)

Eri elämänratoja kulkevien yksilöiden ja yhteisön päämäärät voidaan kuitenkin nähdä yhtenevinä, sillä molempien päämäärien saavuttamista edesauttaa moraalikehityksen tukeminen. Yhtä tärkeää kuin päämäärän tiedostaminen on ymmärtää, että lopullinen ratkaisu kehityksen suunnasta on aina yksilön oma. Yksilön tulee kokea toimintansa päämäärän merkitykselliseksi. Päämäärän merkitykselliseksi kokeminen auttaa sitoutumaan toimintaan sekä tuo toimintaan tehokkuutta ja mielekkyyttä.

Elämänkulun eri siirtymävaiheissa nähdään yksilöillä olevan erilaisia tehtäviä. Nuoruuden ajan kehitystehtävistä voidaan puhua osakseen yleistäen koskien kaikkia nuoria, mutta näiden niin sanottujen yleisten kehitystehtävien ohessa, mielestämme jokaisella nuorella on myös omat henkilökohtaiset kehitystehtävänsä, jotka juontavat juurensa lapsuuden kokemuksiin ja yleensäkin siihen ympäristöön, jossa nuori on kasvanut ja kehittynyt. Jos yksilön menneeseen elämään syvennyttäisiin perinpohjin, olisi kenties mahdollista määrittää juuri kyseiselle yksilölle tärkeimmät ja välttämättömimmät kehitystehtävät nuoruudessa. Olisi tärkeää huomioida tällaisten henkilökohtaisten kehitystehtävien tarkoituksenmukaisuus nuoren persoonallisuuden kehittymisen kannalta. Nuoruuden kehitystehtäviään läpi käydessään nuori muodostaa vahvasti näkemystään aikuisuudesta ja tulevaisuudesta.

Nuoruuden kehitystehtävinä näkisimme seuraavat asiat: oman itsensä hyväksyminen, irtautuminen vanhemmista ja oman itsenäisen elämän aloittaminen, suuntautuminen oman kiinnostuksen mukaan ja ammatin valinta, sosiaalisten suhteiden säilyttäminen ja uusien luominen, oman identiteetin "etsiminen ja löytäminen", omiin käsityksiin ja arvoihin sopivan maailmankatsomuksen luominen, menneisyyden (=lapsuuden) hyväksyminen ja elämän jatkaminen siltä pohjalta, vastuunotto omasta itsestä ja elämästään kokonaisuudessaan.

Jos nuori pystyy ratkaisemaan hänelle kuuluvat kehitystehtävät positiivisella tavalla, hänen pitäisi pystyä luomaan suhteellisen ehjä, toimiva ja ristiriidaton persoonallisuus. Nuori voi näin tuntea löytäneensä edes osan omaa minuuttaan,

kun hän on onnistunut muodostamaan itselleen sopivan maailmankatsomuksen oman pohdintansa pohjalta uskaltuen arvioida kriittisesti vallalla olevia ideologioita ja arvostuksia. Tarvittaessa nuori kenties hylkää entiset arvonsa tai kehittää niitä. Nuoren saadessa varmuutta olla oman elämänsä aktiivinen vaikuttaja, hän luottaa itseensä ja pystyvyyteensä sekä on valmis ottamaan vastuun elämästään. Hän uskaltaa jättää menneisyyden taakseen takertumatta siihen, aloittaa itsenäisen elämän, luoda uusia ihmissuhteita ja yleisesti ottaen toteuttaa itseään: tehdä asioita, joita todella haluaa.

Yhteiskuntamme tarjoaa tällä hetkellä nuorelle monenlaisia vaihtoehtoisia ideologioita, jotka saattavat usein olla ristiriidassa keskenään ja näiden välillä nuori joutuu tekemään omakohtaisia valintoja ja päätöksiä. Nuoret voivat omaksua ideologiansa kahdella eri tavalla. He voivat joko kokea tärkeimpänä olemisen mukana suppeassa kilpailuideologiassa tai sitten he kenties haluavat kuulua johonkin laajempaan, yhteiseen kulttuuriin, joka korostaa yleisempiä arvoja. Ideologian valinnassa nuori voi kohdata monenlaisia vaikeuksia. Nuori tarvitseekin oman katsomuksensa perustaksi erilaisiin näkemyksiin kantaaottavan aikuisen, johon nuori voi tarvittaessa samaistua.

Nuori saattaa omaksua ideologiansa myös suoraan aikuiselta, jolla on merkittävä asema hänen elämässään tai alistua vanhempiansa ideologiaan. Tämä vaikuttaa itsetunnon nousuun, sillä näin nuori tuntee olevansa merkittävä aikuiselle ja tuntee, että hänestä välitetään. Jos nuori pystyy myöhemmin elämässään liittämään aikuiselta omaksumaansa ideologiaan omia henkilökohtaisia toiveita ja tavoitteita, on nuori onnistunut ideologian luomisessa. Vaarana kuitenkin on ideologian omaksuminen sellaisenaan, jolloin nuori oman tahtonsa ja toiveittensa sijasta toteuttaa toisen tahtoa. Nuori voi pyrkiä pitämään kiinni näkemyksistä, jotka tunnetasolla merkitsevät hänelle lapsi-vanhempi-suhteen jatkumista, tällöin nuori kärsii sisäisen varmuuden puutteesta.

Tällaisessa epävarmassa yhteiskunnallisessa tilanteessa poukkoilevien muutosten keskellä elämänhallinta eli yksilön kyky sovittaa omat ehtonsa ympäristön edellytyksiin tulee yhä merkityksellisemmäksi. Mitä enemmän sattumankauppa ja hallitsemattomuus vallitsee yhteiskunnassamme, sitä vaikeampi varhaisnuorten on oppia hallitsemaan elämäänsä. Elämänhallinnan fyysinen ja

psykkinen saavuttaminen ja sen ylläpitäminen on entistä työläämpää. Perinteiden noudattaminen usein pyrkii vastustamaan muutosta mutta sekään ei tämän hetken yhteiskunnassamme suojaa arvaamattomilta muutoksilta.

Oman elämänhallinnan voi nähdä prosessina, jossa yksilön toiveet ja mahdollisuudet kohtaavat ympäristön haasteet, vaatimukset ja paineet. Sisäinen elämänhallinta edellyttää yksilöltä valintojen tekemistä ja ulkoinen elämänhallinta puolestaan sopeutumista instituutioihin. Varhaisnuoren elämänhallinnan opeteluun kuuluu itsenäisten päätösten tekeminen ja koulutus sekä ammatin hankkiminen.

Luonnollinen osa aikuisuutta on vastuun kantaminen. Kyselyn vastausten perusteella näillä varhaisnuorilla oli hyvin positiivinen ja luonnollinen lähestymistapa siihen, vastuun ottaminen on osa aikuisuutta ja aikuisena ollaan siihen valmiita. Maailman muuttuessa tulee varhaisnuorten tietoisuuteen jatkuvasti uusia huolenaiheita ja vaikutteita, joten olisi tärkeää, että näiden nuorten tulevaisuudenkuva olisi vahva. Sen avulla nuori kykenisi vastaanottamaan uusia elämään ja aikuisuuteen liittyviä näkemyksiä oman aikuiskäsityksen rakennusaineiksi.

Vanhempien tulee pitää valtansa ja tulee panna asiat paikoilleen, eivätkä saa myötäillä aikuisia vastaan kapinoivia murrosikäisiä. Pirkko Siltalan mukaan ”Jos aikuiset luopuvat vallasta, nuoresta tulee aikuinen varhain ja väärää tietä.” (Siltala 1989, 93.)

Tutkimuksemme on tuonut tietoa 2000 -luvun varhaisnuorten aikuisuuteen ja tulevaisuuteen liittyvistä ajatuksista ja käsityksistä. Tämän pohjalta opettajan tai vanhempien on toivottavasti helpompi lähteä keskustelemaan ja pohtimaan yhdessä varhaisnuorten kanssa aikuisuuteen ja elämään liittyvistä asioista. Jokaisen opettajan tulisi huomioida työssään, että varhaisnuori pohtii elämää tulevaisuudessa ja aikuisuutta jo kuudesluokkalaisena. Koulussa ei ole varsinaisesti oppituntia, jonka aikana pohdittaisiin näitä nuoria askarruttavia ja jokaisen ihmisen elämän tarkoituksen löytämisen ja ymmärtämisen kannalta välttämättömiä asioita. Ne koskevat jokaista meistä jossain elämän vaiheessa. Kuudesluokkalaiset pohtivat aikuisuuteen liittyviä asioita uskaltamatta kysyä. Esimerkiksi avio-
liitto ja siinä epäonnistuminen tuli hyvin useassa kyselylomakkeessa esille,

mutta silti siitä ei puhuta ääneen oman perheen piirissäkään, vaan usein vanhempien avioeron syyt valkenevat ihmettelevälle lapselle vasta aikuisena. Olisi hyvä, että varhaisnuoret saisivat pohtia asioita turvallisessa ja kuuntelevassa ympäristössä. Jokaisen ihmisen elämällä on tarkoitus ja se on tärkeä, vaikka sen pohjana ei olisikaan perinteinen aikuisenmalli. Opettajan on tärkeää keskustella varhaisnuorten kanssa rehellisesti huomioiden erilaiset näkemykset ja haaveet aikuisuudessa ja ohjata nuorta oikeaan suuntaan kohti toteutunutta haavetta.

Oma tapamme reagoida vaikuttaa varhaisnuoreen usein enemmän kuin sanamme. Juuri omalla asenteellamme ratkaisemme millainen asenne varhaisnuorelle kehittyy. Siirrämmekö tulevalle sukupolvelle romanttisen, välttelevän, pelokkaan, välinpitämättömän vai asiallisen asenteen elämää, aikuisuutta ja tulevaisuutta kohtaan. Tätä meidän kasvattajien tulisi pysähtyä miettimään. Varhaisnuori on huomispäivän aikuinen. Hän on yksi maailman rakentaja, mutta juuri nyt vanhempien ja muiden oheiskasvattajien on kasvatettava häntä. Vähintä mitä voimme tehdä, on antaa varhaisnuoren kysyä, kuunnella häntä, yrittää ymmärtää hänen kysymyksiään ja valintojaan –pohtia yhdessä hänen kanssaan. Meidän tulee pysähtyä ja käyttää aikaa oman persoonallisen näkemyksemme pohtimiseen, jotta sen voi perustellusti välittää varhaisnuorille. Juuri sillä hetkellä kun nuori kysyy, ei yleensä ole enää aikaa ajatella.

LÄHTEET

Ahponen, H. 1989. Vammaisten nuorten aikuistuminen ja työelämään siirtyminen. *Lapsen maailma* 48.

Aikio, A. 1994. (toim.). *Uusi sivistyssanakirja*. Keuruu: Otava.

Alanen, L. 1988. Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä - yhteiskuntatieteellisen lapsuustutkimuksen näköaloja. *Politiikka* 2/1988 a.

Alanen, L. 1988b. Rethinking childhood. *Acta Sociologica. Journal of the Scandinavian Sociological Association*, 31, (1).

Alanen, L. 1994. Perhelapsuus ja lasten perheys - "perhe" lasten näkökulmasta. Teoksessa J. Antikainen, M-L. Haataja & M. Korhonen (toim.) *Näkökulmia perheeseen*. Raportteja 136. Helsinki: STAKES, 15-37.

Alanen, L. & Bardy, M. 1990. Lapsuuden aika ja lasten paikka. Tutkimus lapsuudesta sosiaalisena ilmiönä. *Sosiaalihallituksen julkaisuja* no 12. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1995. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Juva: Wsoy.

Ariès, P. 1962. *Centuries of childhood. A social history of family life*. Lontoo: Jonathan Cape.

Bandura, A. 1997. Sosiaalis-kognitiivinen teoria. Teoksessa R. Vasta (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Bardy, M. 1988. Lapset väestöryhmänä ja kansana. *Nuorisotutkimus* 3/1988.

Bettelheim, B. 1987. *Kyllin hyvät vanhemmat*. Juva: Wsoy.

- Blalock, G. 1988. Transitions across the life - span. Baltimore. Paul H. Brookes.
- Brake, M. 1985. Comparative Youth Culture. The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures in America, Britain and Canada. London.
- Büchner, P. 1990. Growing up in the Eighties: Changes in the social biography of childhood in the FRG. Teoksessa L. Chisholm, P. Büchner, H-H. Krüger, & P. Brown (toim.) Childhood, youth and social change: A comparative perspective. Lontoo: The Falmer Press.
- Böök, L. 1979. Mikä sinusta isona tulee. Kansankulttuuri Oy. Kansan Sivistystyön Liitto. Pori: Satakunnan Yhteisvoima Oy.
- Dunderfelt, T. 1991. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henki- seen kehitykseen. Porvoo: Wsoy.
- Erikson, E. H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yliluoma, P. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Frönes, I. 1990. Vertaissuhteiden merkityksestä. Nuorisotutkimus 3.
- Hanley-Maxwell, C., Whitney-Thomas, J. & Pogoloff, S. M. 1995. The second shock: A qualitative study of parents perspectives and needs during their childs` transition from school to adult life. The association for Persons with severe Handicaps.
- Heinonen, V. 1982. Ihminen, kasvatus ja isänmaa. Jyväskylä: Gummerus.
- Heiskanen, I. & Mitchell, R. 1985. Lättähatuista punkkareihin. Helsinki: Otava.
- Helve, H. 1987. Nuorten maailmankuva. Seurantatutkimus pääkaupunkiseudun erään lähiön nuorista. Helsinki: Yliopistopaino.

Helve, H. 1993. Nuoret humanistit, individualistit ja traditionalistit. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry Nuorisotutkimusseura. Jyväskylä: Gummerus.

Himberg, L., Laakso J., Peltola R. & Vidjeskog J. 1994. Psykologia 2. Kehittyvä ihminen. Porvoo: Wsoy.

Hirsjärvi, S. 1977. Kasvatustiede ja sen filosofiset perusteet. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos. Research Reports 54.

Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Jyväskylä: Gummerus.

Hurme, H. 1995. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: Wsoy.

Hämäläinen, P. 1994. Hyvän perhe-elämän tunnusmerkit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jaakkola, J. 1997. Lasten omat huoneet. Sosiologian pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Jenks, C. 1982. Introduction: Constituting the child. The sociology of childhood. Essential readings. Lontoo. Batsford Academic and Educational Ltd.

Karhu, L. & Kiiveri, M. 1997. Suomalaisuuden merkitys kuudesluokkalaiselle. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetuksen perusteita ja käytänteitä 26. Jyväskylän yliopistopaino.

Karma, K. 1987. Käyttäytymistieteiden metodologian perusteet. Keuruu: Otava.

Korpinen, E. 1996. Opettajuutta etsimässä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kuusinen, J. 1991. (toim.). Kasvatuspsykologia. Juva: Wsoy.

Kuusinen, J. 1995. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: Wsoy.

Kytömäki, J. 1985. Nuoret kohderyhmänä, ikärajoitusten ongelmia, nuorisotutkimus 3.

Kärkkäinen, T. 1989. Nuorisotoimi. Teoksessa Kunnan vapaa-aikatoiminta. Vantaa.

Kääriäinen, H. 1988. Minäkuvan kehitys. Loimaa: Loimaan Kirjapaino Oy.

Lallukka, K. 1993. Lasten paikka sukupolvijärjestelmässä - koettu lapsuus 9-vuotiaiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita 80.

Lahikainen, A-R. 1988. Yhteiskuntatieteellinen lapsitutkimus. Mitä se on ja mitä se voisi olla. Nuorisotutkimus 3/88.

Lahikainen, A-R. 1995. Lasten turvattomuus Suomessa ja Virossa: 5-12 vuotiaiden lasten huolten ja pelkojen vertaileva tutkimus. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Lastensuojelulaki. N:o 603/1983.

Levinson, D. J. 1986. A Conception of Adult Development. American Psychologist.

Luukkainen, O. 1998. (toim.) Tulevaisuuden tekijät - uuden opettajuuden mahdollisuudet. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

Lähteenmaa, J. 1992. Tytöt, pojat ja nuorisoryhmät: Ryhmien ja ryhmiin kuulumisen ulottuvuuksista ja tulkintoja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: Wsoy.

Mahkonen, S. 1991. Voidaanko lasta lailla suojella. Jyväskylä.

Marin, M. 1988. Onko meillä lasta. Teoksessa Katoaako lapsuus? Kansalaiskasvatuksen keskus. Vuosikirja.

Mauranen, K., Halonen, P. & Jokela, V. 1993. SPSS-opas. Kuopion yliopisto. Atk-keskus.

Mead, M. 1971. Ikäryhmien ristiriidat, sukupolvikuilun tutkimusta. Helsinki.

Melucci, A. 1996. Youth, time and social movements. *Young* 4/1996, 3-14.

Müller-Freienfels, R. 1954. Lapsuus ja nuoruus. Porvoo. Wsoy.

Nurmi, K. E. 1991. Johdatus kasvatuksen filosofisiin ja historiallisiin perusteisiin. Helsinki: Yliopistopaino.

Postman, N. 1985. Lyhenevä lapsuus. Juva: Wsoy.

Prout, A & James, A. 1990. A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance, promise and problems. Teoksessa A. James & A. Prout (toim.) Constructing and reconstructing childhood. Contemporary issues in the sociological study of childhood. Lontoo, New York, Philadelphia: The Falmer Press.

Pulkkinen, L. 1984. Nuoret ja kotikasvatus. Helsinki: Otava.

Pulkkinen, L. (toim.) 1997. Lapsesta aikuiseksi. Juva: Wsoy.

Puohiniemi, M. 1993. Suomalaisten arvot ja tulevaisuus, analyysi väestön ja vaikuttajien näkemyksistä, liite 2. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1993/5. Tilastokeskus tutkimuksia 202.

Qvortrup, J. 1991. Childhood as Social Phenomenon – An Introduction to a Series of National Reports. Wien.

Repetto, J. B., White, W. J. & Snauwaert, D. T. 1990. Individualized transitions plans: A national perspective. Career Development for Exceptional Individuals 13.

Roos, J. P. & Hoikkala, T. 1998. Elämänpolitiikka. Gaudeamus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rubin, A. 1997. Muuttuva maailma – muuttuva nuoruus. Teoksessa A. Paavola (toim.) Minulla on aikaa. Lastensuojelun keskusliitto.

Ruoppila, I. 1995. Lapsuudesta nuoruuteen. Teoksessa P. Lyytinen, M. Kor-kiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan kehityskontekstissaan. Porvoo: Wsoy.

Siltala, P. & Ruth, J-E. (toim.) 1989. Ihmisen elämänkaari. Keuruu: Otava.

Sommerville. 1982. The rise and Fall of Childhood. Beverly Hills.

Strandell, H. 1992. Uusi lapsi on syntynyt? "Uuden" lapsitutkimuksen arviointia. Nuorisotutkimus.

Strandell, H. 1995 b. Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana. Tutkimus päiväko-dista sosiaalisten suhteiden kenttänä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Syrjälä, L. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Talvitie, V. 1996. Elämänhallintaa vai hallinnon elämää? Projektityön perusteita ja 1990 luvun nuorisoprojekteja. 36/1996. STAKES. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Tähtinen, J. 1993. Tilastollisen analyysin tulkinnan lähtökohtia. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja B 41.

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Valkonen, T. 1981. Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Vasta, R. (toim.) 1997. Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Venkula, J. & Rautevaara, A. 1992. Arvot ja nuorten arvopohdinta. Helsinki: Yliopistopaino.

Wahlström, R. 1985. Varhaisnuoruuden aika. Kolmas painos. Teoksessa Kasvuvuosien psyykkinen kehitys. Suomen kaupunkiliitto.

Waksler, F. C. 1986. Studying children: Phenomenological insights. Human studies 9.

Wehman, P. , Parent, W., Wood, W., Talbert, C. M. , Jasper, C., Miller, S., Marchant, J. & Walker, S. 1989. From school to competitive employment for young adults with mental retardation: Transition in practice. Career Development for Exceptional Individuals.

Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Tampere: Vastapaino.

Ziehe, T. 1992. Nuoriso kulttuurisessa modernisaatiossa. Teoksessa T. Aittola & E. Sironen (toim.) "Miksi piiriin?" Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja.

LIITTEET

Kyselylomake

Liite 1

Hei !

Valmistumme luokanopettajaksi Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutista. Opintomme ovat siinä vaiheessa, että teemme tutkimusta (pro gradu- työtä) kuudesluokkalaisten käsityksistä aikuisuudesta. Kyselyllämme pyrimme kartoittamaan mahdollisimman laajan otannan maantieteellisesti Suomen rajojen sisäpuolella, näin ollen olemme valinneet myös teidän koulun kuudesluokkalaisten mukaan kyselyymme.

Tässä ovat kyselylomakkeet. Toivomme, että luokanopettaja olisi läsnä täyttötilanteessa ja avustaisi mahdollisissa epäselvissä kohdissa, kontrolloisi tilannetta ja kannustaisi lomakkeen täyttämiseen.

Lomake on esitestattu ja sen täyttöön menee noin 1/2 tuntia.

Täytön jälkeen laittakaa täytetyt lomakkeet mukana olevaan vastauskuoreen, **palautuspäivä on 03.05.2000**, jolloin toivoisimme viimeistään lomakkeiden olevan jo täällä Kokkolassa.

Kiitämme teitä osallistumisesta meidän projektiimme ja toivomme teille kaunista kevättä !

Tarvittaessa lisätietoja voi kysellä, puhelimitse tai sähköpostitse.

Nina Paakkari 040 - 5157 542

nina.paakkari@chydenius.fi

Nina Määttä 050 - 523 4532

1. Sukupuoleni on 1. Tyttö
 2. Poika
2. Ikäni on _____ v.
3. Kotiläänini on 1. Lapin lääni
 2. Oulun lääni
 3. Vaasan lääni
 4. Keski-Suomen lääni
 5. Uudenmaanlääni
4. Kotikunnassani/kaupungissani on noin _____ asukasta.
5. Minkä ikäisenä mielestäsi ihmisestä tulee aikuinen ? _____ v.
6. Seuraavassa alleviivavaa kustakin parista se kumpi vaikuttaa enemmän aikuisuuteen.

Ammatti	Parisuhde
Ikä	Yksin asuminen
Päihteet	Vapaa elämäntyyli
Parisuhde	Yksin asuminen
Päihteet	Ammatti
Ikä	Parisuhde
Ammatti	Yksin asuminen
Päihteet	Ikä
Parisuhde	Vapaa elämäntyyli
Ammatti	Ikä
Vapaa elämäntyyli	Ammatti
Päihteet	Parisuhde
Yksin asuminen	Vapaa elämäntyyli
Päihteet	Yksin asuminen
Ikä	Vapaa elämäntyyli

7. Milloin itse haluaisit olla aikuinen? Perustele miksi.

8. Mitä mielestäsi aikuisuus on?

9. Vastaa seuraaviin väittämiin. Merkitse RASTILLA oletko täysin samaa mieltä, lähes samaa mieltä, en osaa sanoa, jonkin verran samaa mieltä tai ei lainkaan samaa mieltä.

	Täysin	Lähes	En osaa sanoa	Jonkin verran	Ei lainkaan
Aikuinen on vapaa tekemään mitä haluaa.					
Elämä loppuu ja tylsyys alkaa, kun aikuistuu.					
Aikuinen päättää lapsen kotiin tuloajoista.					
Aikuisen päällimmäinen huolenaihe on raha-asiat.					
Aikuisena ihminen on järkevä.					
Nuoruuden runsas riehunta takaa rauhallisen aikuisuuden.					
Koulussa käynti on elämässä etenemisen edellytys.					
Vanhempien tehtävänä on tehdä lapsistaan pärjääviä aikuisia.					
Aikuinen arvostaa varhaisaikuisuutta lapsessa.					
Aikuinen on riippuvainen omista vanhemmistaan.					

10. Miltä aikuisen elämä mielestäsi näyttää – mitä hyvää siinä on, mistä et pidä?

11. Aseta aikuisen asiat tärkeysjärjestykseen, numeroi 1 = tärkein 2 = toiseksi tärkein jne.

Perhe _____
Työ _____
Harrastukset _____
Terveys _____
Ystävät _____
Raha _____
Vapaus _____

12. Millaiseksi kuvittelet oman elämäsi aikuisena?

13. Tavoitteletko suunnilleen samanlaista elämää kuin vanhempasi? Ympyröi vaihtoehtosi.

1. Kyllä
2. En

14. Aiotko tavoitella tulevaisuudessasi jotain aivan erilaista kuin vanhempasi? Miksi?

15. Mainitse kolme asiaa joita toivot aikuisuudelta ja tulevaisuudelta?

16. Ympyröi seuraavista vaihtoehtoista viisi (5 kpl) aikuisuudessasi ja tulevaisuudessasi sinua huolestuttavaa asiaa.

Ympäristösaasteet

Avioero

Lama

Pankkivelka

Sota

Sairaus

Huumeet

Väkivalta

Kasvihuoneilmiö

Ammatinvalinta

Asuminen

Kuolema

Työttömyys

Opiskelupaikan saanti

Ulkonäkö

Elämäkumppanin valinta

Yksinäisyys